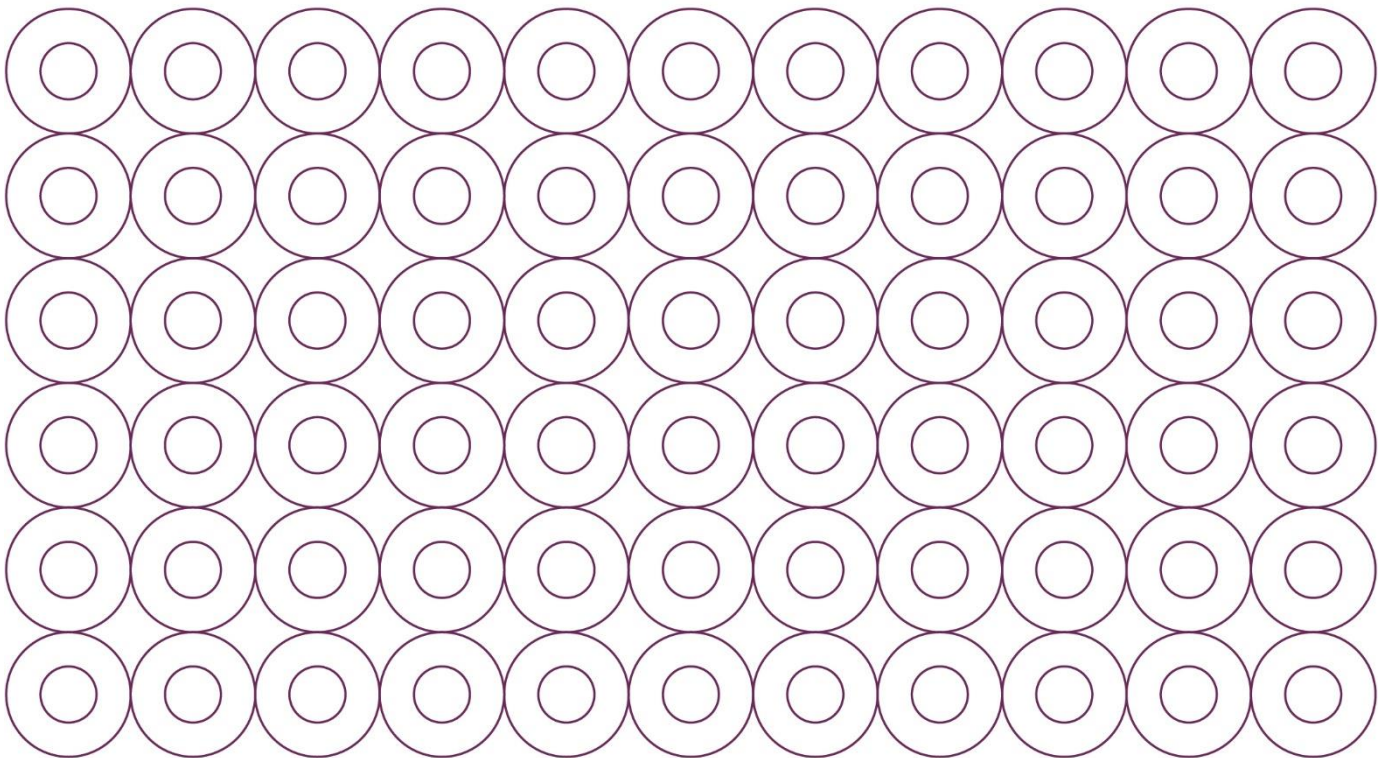

Garanterad undervisningstid

En kartläggning i grundskolan

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421

ISRN: SKOLV-R-2025:8-SE

Skolverket, Solna 2025

Förord

I denna rapport redovisar Skolverket ett regeringsuppdrag om garanterad undervisningstid i grundskolan. Resultaten bygger på enkätundersökningar till huvudmän respektive rektorer samt intervjuer med rektorer och lärare i grundskolan. Studiens syfte är att ge en nationell bild av hur grundskolor arbetar med att planera, genomföra och följa upp undervisningstiden samt att undersöka i vilken utsträckning eleverna får den undervisningstid som de har rätt till.

Studien har genomförts av undervisningsråden Irma Lejlic, Beatrice Pahv och Susanne Malmer vid avdelningen för analys. Även Hampus Stridsman, Jannis Kalpouzos, Emma Ryberg och Pontus Thürk af Burén vid samma avdelning har bidragit till arbetet.

Skolverket vill framföra ett stort tack till alla skolhuvudmän, rektorer och lärare som har deltagit i de enkätundersökningar eller intervjuer som rapporten bygger på.

Solna, 17 mars 2025

Joakim Malmström
Generaldirektör

Irma Lejlic
Undervisningsråd

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
1. Inledning.....	9
Syfte och avgränsningar	10
Genomförande	10
Disposition	12
Bakgrund.....	13
Nuvarande reglering av undervisningstid i grundskolan	15
2. Utebliven undervisningstid	20
3. Anledningar till utebliven undervisningstid.....	29
4. Planering och fördelning av undervisningstid	37
5. Uppföljning av garanterad undervisningstid	41
6. Utmaningar och framgångsfaktorer för att garantera undervisningstiden	49
7. Skolbyten i relation till garanterad undervisningstid	53
8. Sammanfattande diskussion	56
Flera anledningar till att schemalagd undervisningstid uteblir	56
Vanligare att schemalagd undervisningstid uteblivit i högstadiet än i låg- och mellanstadiet.....	57
De flesta rektorer bedömer att de kan garantera undervisningstiden – men svårare i skolor med högstadium.....	58
Många skolor följer inte upp om elever får garanterad undervisningstid i varje ämne.....	58
Den garanterade undervisningstiden ska vara den som genomförs.....	59
Undervisningstiden planeras ofta med små marginaler i relation till garanterad undervisningstid	60
Kartläggningen belyser frågan om vad som utgör undervisningstid	60
Svårt att fastställa om elever nationellt får den garanterade undervisningstiden...	61
Risk att elever inte får likvärdiga möjligheter för lärande på grund av skillnader i undervisningstid	62
9. Referenser	63
Bilaga 1. Metod.....	65

Sammanfattning

Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att kartlägga den garanterade undervisningstiden i grundskolan. Skolverket samlar årligen in uppgifter om grundskolors planerade undervisningstid för kommande läsår. Under ett läsår kan dock schemalagd undervisningstid utebli och ingen insamling görs av den undervisningstid som elever faktiskt har fått i slutet av ett läsår. Det är den genomförda undervisningstiden som minst ska motsvara den garanterade undervisningstiden för att elever ska få den undervisningstid som de har rätt till.

Skolverket ser i denna kartläggning att de flesta rektorer bedömer att eleverna får den garanterade undervisningstiden. Kartläggningen visar dock att schemalagd undervisningstid av olika anledningar kan utebli och att många skolor inte följer upp i vilken utsträckning det påverkar den garanterade undervisningstiden. Vidare visar resultaten att det varierar mellan skolor vad som räknas som såväl genomförd som utebliven undervisningstid, och hur aktivt skolor arbetar med att säkerställa undervisningstiden.

På fyra av tio skolor har undervisningstid uteblivit under en tvåveckorsperiod

För att få en bild av utebliven schemalagd undervisningstid under en specifik period ställde vi frågor om hur mycket undervisningstid som uteblev under en tvåveckorsperiod i september år 2024. På fyra av tio skolor hade schemalagd undervisningstid uteblivit i någon utsträckning. I vissa fall kan den förlorade undervisningstiden tas igen vid ett annat tillfälle, men majoriteten av skolorna anger att den uteblivna undervisningstiden inte kommer att kompenseras. I vissa fall uppges anledningen vara att det inte behövs, eftersom man har schemalagt mer undervisningstid än den minsta garanterade i det aktuella ämnet eller ämnena. I andra fall handlar det om att skolorna inte har praktisk möjlighet att kompensera eleverna för den uteblivna undervisningstiden.

Olika typer av schemabrytande aktiviteter och svårigheter i vikarietillsättning är de vanligaste anledningarna till att schemalagd undervisningstid har uteblivit. Schemabrytande aktiviteter kan, och bör, i vissa fall räknas som undervisningstid i ett ämne, men kan också innebära att undervisningstid utgår i ett annat ämne.

Vanligare med utebliven undervisningstid i högstadiet och i praktisk-estetiska ämnen

Kartläggningen indikerar att det är vanligare att schemalagd undervisningstid uteblir i högstadiet och i praktisk-estetiska ämnen. Hälften av skolorna med högstadium svarar att schemalagd undervisningstid uteblev i högstadiet under en tvåveckorsperiod. Motsvarande andel i mellanstadiet är en tredjedel och i

lågstadiet en fjärdedel. Medan lektioner näst intill aldrig ställs in för yngre elever, i bemärkelsen att eleverna får ledigt, framkommer det att det ibland sker på högstadiet. Vidare bedömer en del skolor att det är svårare att tillsätta vikarier i högre årskurser. Sammantaget indikerar dessa resultat att det kan vara en utmaning att ge elever i högstadiet den undervisningstid som de har rätt till i alla ämnen.

Vikarietillsättning bedöms också vara svårare i de praktisk-estetiska ämnena än i övriga ämnen, bland annat för att dessa ämnen kräver anpassade lokaler och en viss typ av kompetens av den som genomför undervisningen. Det gör också att det på många skolor är svårare att i efterhand ta igen undervisningstid som förlorats i praktisk-estetiska ämnen.

Undervisningstiden planeras ofta med små marginaler i relation till garanterad undervisningstid

Sex av tio skolor uppger att man schemalägger mer tid än den minsta garanterade undervisningstiden i minst ett ämne. Bland dessa svarar hälften att de gör detta i ett eller två ämnen, där kärnämnen är vanligast förekommande. För de skolor som inte schemalägger mer undervisningstid än den minsta garanterade, finns det mycket lite utrymme för bortfall av schemalagd undervisningstid. Med tanke på att många skolor har svårt att kompensera för utebliven undervisningstid i efterhand, innebär en planering av undervisningstiden med alltför små, eller inga, marginaler att elever riskerar att gå miste om den mängd undervisningstid som de har rätt till. I dessa fall är det särskilt viktigt att bortfall av undervisningstid undviks, dokumenteras och kompenseras.

Vanligt att förlita sig på att den schemalagda tiden blir av som planerat

Att en viss mängd undervisningstid i ett ämne planeras för ett läsår innebär inte att den alltid genomförs. Många skolor följer inte på ett systematiskt sätt upp i vilken utsträckning planerad undervisningstid genomförs på skolan och hur mycket som av olika anledningar har uteblivit. Kartläggningen visar att hälften av skolorna saknar rutiner för att följa upp om den undervisningstid som faktiskt genomförs motsvarar minst den garanterade undervisningstiden som eleverna ska få i ämnet. Om ingen uppföljning görs finns det en risk att skolor inte får en korrekt bild av om den planerade undervisningstiden faktiskt genomförs i sådan utsträckning att den minsta garanterade undervisningstiden uppnås i alla ämnen. Det finns emellertid inte något uttryckligt krav i författningarna i fråga om uppföljning av den garanterade undervisningstiden i grundskolan.

Nio av tio rektorer bedömer att elever får den garanterade undervisningstiden – men det finns utmaningar

Totalt svarar nio av tio rektorer att eleverna på deras skola får den garanterade undervisningstiden i alla ämnen. En fjärdedel av rektorerna bedömer dock att det är en utmaning att ge eleverna den garanterade undervisningstiden. De rektorer som bedömer att eleverna inte får den garanterade undervisningstiden i alla ämnen hänvisar bland annat till utmaningar med tillgång till vikarier och lokaler.

Resultaten skiljer sig mellan skolor som har högstadium och skolor som inte har högstadium. Rektorer på skolor som har högstadium bedömer i lägre utsträckning att eleverna får den garanterade undervisningstiden i alla ämnen och i högre utsträckning att det är en utmaning att lyckas med detta.

Samtidigt som majoriteten av rektorerna bedömer att elever får den garanterade undervisningstiden, visar resultaten att det i fyra av tio skolor under en tvåveckorsperiod har uteblivit schemalagd undervisningstid. Det faktum att det på många skolor inte följs upp i vilken utsträckning den undervisningstid som schemalagts faktiskt genomförs, i kombination med att många skolor inte planerar undervisningstiden med marginaler, gör det är svårt att med säkerhet fastställa i vilken utsträckning elever i praktiken får den garanterade undervisningstiden.

Det behövs ett medvetet och löpande arbete med undervisningstiden

Kartläggningen belyser frågan om vad som ska räknas som undervisningstid i grundskolan. I resultaten framkommer att få huvudmän och skolor har en levande dialog om vilka aktiviteter som ska ingå i undervisningstiden respektive vilka aktiviteter som snarare är en del av utbildningen. För att ha ett systematiskt arbete med undervisningstiden är det viktigt att huvudmän och rektorer för en dialog och skapar en samsyn om vad genomförd och utebliven undervisningstid i praktiken innebär på skolan eller inom huvudmannen.

Skolverket vill betona elevers rätt till garanterad undervisningstid. Att få en viss mängd undervisningstid är en viktig förutsättning för elevers möjligheter att nå målen för utbildningen och för att komma så långt som möjligt i sin utveckling. Att huvudmän och skolor har ett löpande och medvetet arbete med att säkerställa att elever får sin garanterade undervisningstid är därför viktigt för utbildningens likvärdighet. Skolverket kommer att beakta resultaten av kartläggningen i sitt fortsatta arbete och se över behovet av att förstärka det stöd som Skolverket ger till huvudmän och rektorer kopplat till arbetet med undervisningstiden. Det kan innebära att stärka vikten av rektors arbete med sin organisation i rektorsutbildningen och huvudmannens ansvar i skolchefsutbildningen, att utveckla stödmaterial till skolväsendet kopplat till systematiskt kvalitetsarbete

samt att utforma ett webbstöd med rekommendationer och lärande exempel från skolor som har ett välfungerande arbete med uppföljning av undervisningstiden.

1. Inledning

Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att kartlägga den garanterade undervisningstiden i grundskolan.¹ Att alla elever i grundskolan ges den undervisningstid de har rätt till är avgörande för elevernas lärande och för utbildningens likvärdighet. Att få undervisningstid i den utsträckning som man har rätt till är viktigt för alla elever, såväl för elever som har svårt att nå målen som för elever som har lätt att nå dem men vill komma längre i sin utveckling. Bristande likvärdighet i grundskolan kan leda till att elever som går på olika skolor inte får samma möjlighet till utbildning.

Elever som går i grundskolan har rätt till en minsta garanterad undervisningstid om totalt 6 890 timmar.² Fördelningen av den garanterade undervisningstiden mellan ämnen och stadier fastställs av regeringen i timplanen för grundskolan. Timplanen anger hur många timmar som eleverna minst har rätt till i varje ämne och stadium. Huvudmannen får besluta om ytterligare undervisningstid utöver den garanterade och beslutar också, efter förslag av rektorn, om fördelning av undervisningstiden mellan årskurserna.³ Medgivande om timpanelös utbildning kan utfärdas av Statens skolinspektion.⁴

Skolverket samlar årligen, via huvudmän, in uppgifter om grundskolors planerade undervisningstid för kommande läsår.⁵ Resultatet för läsåret 23/24 visar att skillnaderna mellan planerad undervisningstid och den garanterade undervisningstiden generellt är små.⁶ Den undervisningstid som planeras i respektive ämne ligger alltså ofta nära den garanterade undervisningstiden. Planerad undervisningstid är dock inte detsamma som faktiskt genomförd undervisningstid, eftersom planerad undervisningstid av olika anledningar kan utebli under ett läsår. I Skolverkets bidrag till betänkandet av utredningen om mer obligatorisk undervisningstid till de som behöver det, beskrivs insamlingen av planerad undervisningstid som en variabel som troligtvis innehåller en del mät- och inrapporteringsfel. En del huvudmän rapporterar in väldigt lika värden både mellan skolenheter och år.⁷ Någon insamling av faktiskt genomförd undervisningstid, det vill säga den undervisningstid som elever faktiskt ges, görs inte.

¹ Utbildningsdepartementet. U2023/03645 (delvis), U2023/03700.

² 10 kap. 5 § skollagen (2010:800).

³ 9 kap. 3 och 4 §§ skolförordningen (2011:185) samt bilaga 1 till skolförordningen.

⁴ 9 kap. 23 § skolförordningen (2011:185). Medgivande om timpanelös utbildning kan ges på beslut av Statens skolinspektion efter ansökan från huvudmannen om: (1) Huvudmannen har godtagbara pedagogiska eller organisatoriska skäl för att bedriva sådan utbildning, (2) Eleverna ges förutsättningar att nå de kunskapskrav som ska uppnås i samtliga ämnen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

⁵ Statistiken över planerad undervisningstid i grundskolan ingår i Sveriges officiella statistik. Skolverket begär in uppgifter från huvudmännen via Statistiska centralbyrån (SCB).

⁶ Skolverket (2024). I redovisningen av de insamlade uppgifterna används måttet median för att visa hur den planerade undervisningstiden är förlagd inom grundskolan. Störst procentuell skillnad mellan den planerade och den garanterade undervisningstiden i lågstadiet uppvisar ämnena engelska och bild med 5 respektive 4 procent mer planerad än garanterad undervisningstid. I mellanstadiet är skillnaden mellan den planerade och den garanterade undervisningstiden procentuellt störst för ämnena teknik och slöjd med 5 respektive 3 procent mer planerad än garanterad undervisningstid. I högstadiet är skillnaden mellan den planerade och den garanterade undervisningstiden störst för ämnena engelska och slöjd. I dessa ämnen är den planerade undervisningen 3 procent mer än den garanterade undervisningstiden.

⁷ SOU 2024:94: Bilaga 2.

I Skolinspektionens årsrapport för 2023 konstateras att myndigheten under året har funnit ett antal fall av allvarliga missförhållanden kopplat till att elever inte har fått sin garanterade undervisningstid. Detta försämrar enligt Skolinspektionen elevernas möjlighet att tillägna sig undervisningens innehåll.⁸

Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att kartlägga den garanterade undervisningstiden i grundskolan. Uppdraget ska senast redovisas i mars 2025.⁹ I den här rapporten redovisas resultaten av kartläggningen.

Syfte och avgränsningar

Kartläggningen syftar till att ge en nationell bild av hur grundskolor arbetar med att planera, genomföra och följa upp undervisningstiden samt att undersöka i vilken utsträckning eleverna får den undervisningstid som de har rätt till. Mer specifikt ska studien undersöka:

- hur mycket schemalagd undervisningstid som uteblir under en tvåveckorsperiod, varför den uteblivit samt om det finns skillnader mellan ämnen och stadier,
- hur skolor arbetar med planering, genomförande och uppföljning av garanterad undervisningstid och
- rektorers bedömningar av om elever får den undervisningstid de har rätt till och vilka utmaningar och framgångsfaktorer rektorer och lärare ser när det gäller att säkerställa elevers undervisningstid.

Studien ska inte undersöka hur elevers resultat påverkas av i vilken utsträckning de har fått den garanterade undervisningstiden.

Genomförande

Kartläggningens empiriinsamling består av tre delar: en enkät riktad till samtliga skolhuvudmän för grundskola, en enkät riktad till ett urval rektorer samt intervjuer med lärare och rektorer. Nedan beskrivs urval och genomförande av de enkät- och intervjuundersökningar som ligger till grund för kartläggningen.

Enkätundersökning till huvudmän för grundskola

Enkäten skickades till samtliga grundskolehuvudmän och genomfördes via ett digitalt enkätverktyg under perioden 8 april till 13 maj 2024. Frågorna handlade framför allt om uppföljning och planering av undervisningstid. Enkäten skickades till 844 huvudmän varav 644 har besvarat enkäten. Det motsvarar en svarsfrekvens på 76 procent. Svarsfrekvensen är lägre för små och enskilda huvudmän än för stora och offentliga huvudmän.

---

⁸ Skolinspektionen (2024).

⁹ Utbildningsdepartementet. U2023/03645(delvis) och U2023/03700.

Enkätundersökning till rektorer för grundskola

Enkätundersökningen genomfördes via ett digitalt enkätverktyg under perioden 26 september till 22 oktober 2024. Enkäten skickades till 891 rektorer vars skolenheter valdes ut genom ett stratifierat obundet slumpmässigt urval i syfte att kunna redovisa en nationellt representativ bild.¹⁰ Av dessa besvarade 531 rektorer enkäten, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 60 procent. I metodbilagan beskrivs urval, svarsfrekvens och bortfallsjustering närmare.

Efter att ha genomfört enkäten till huvudmän och ett antal intervjuer med rektorer och lärare, blev det tydligt att begrepp kopplade till undervisningstid, såsom utebliven undervisningstid, kan tolkas på olika sätt. I samband med framtagandet av enkäten genomfördes ett antal så kallade kognitiva intervjuer med rektorer.¹¹ Genom de kognitiva intervjuerna kunde frågeformuleringar och definitioner som användes i enkäten testas.

I enkäten ställde vi frågor om utebliven schemalagd undervisningstid, planering och fördelning av undervisningstid, uppföljning av undervisningstid samt undervisningstid kopplat till skolbyten. Vi bad även rektorerna bedöma om elever på deras skolenhet får minst den garanterade undervisningstiden. I rapportens resultatdel redovisas, där det bedöms relevant, skillnader i svar mellan olika typer av skolor. Skillnaderna som redovisas är signifikanta med 95 procents konfidensgrad. Rektorerna hade också möjlighet att kommentera sina svar på frågorna där fasta svarsalternativ gavs. De fritextsvar som har lämnats i enkäten kan inte generaliseras utan används som exempel och för att ge en fördjupande bild av svaren.

För att få en bild av i vilken utsträckning planerad undervisningstid genomförs ställde vi frågor om utebliven schemalagd undervisningstid under de två närmaste veckorna innan enkätundersökningen skickades ut, vecka 37 och 38 under höstterminen 2024. Perioden valdes utifrån bedömningen att respondenterna lättare kunde redogöra för utebliven undervisningstid under en avgränsad period i närtid. Vidare påverkades inte den valda perioden av kända faktorer såsom nationella prov och skollov. Det är samtidigt viktigt att komma ihåg att det kan variera mellan skolor i vilken utsträckning schemalagd undervisningstid uteblir under ett läsår. Den valda tvåveckorsperioden är således inte representativ för en längre tidsperiod men resultatet ger en bild av hur det såg ut på ett representativt urval av Sveriges skolenheter under den undersökta tidsperioden.

Intervjuer med lärare och rektorer

Under våren och hösten 2024 genomförde Skolverket intervjuer med lärare och rektorer från fem grundskolor. Sammanlagt intervjuades 20 personer. Urvalet av skolor gjordes delvis baserat på den insamling av planerad undervisningstid som

---

¹⁰ Skolenheter som har medgivande från Skolinspektionen om att bedriva timplanlös utbildning exkluderades från undersökningen.

¹¹ Kognitiva intervjuer ger kunskap om hur uppgiftslämnarna förstår och uppfattar frågorna i en undersökning. Intervjuerna kan även ge information om hur väl struktur och frågeordning fungerar.

årligen genomförs.¹² Urvalet baserades vidare på att vi önskade en spridning avseende geografi, antal elever på skolan, huvudmannatyp samt vilka stadier som finns på skolan. Bland de deltagande skolorna finns tre kommunala grundskolor och två fristående grundskolor. Skolorna varierar i storlek mätt i antal elever och har cirka 150–700 elever.

Undersökningen har genomförts i form av semistrukturerade intervjuer. En intervjuguide med frågeställningar har använts, men även uppföljande frågor har ställts baserat på respondenternas svar. I intervjuerna frågade vi respondenterna bland annat om hur ofta schemalagd undervisningstid uteblir, hur man kompenserar för utebliven undervisningstid, hur man följer upp undervisningstiden och om de bedömer att eleverna ges minst den garanterade undervisningstiden. Vi frågade också respondenterna om de har några bestämmelser eller diskussioner om vilka aktiviteter som ska och inte ska ingå i undervisningstiden på skolan.

Totalt genomfördes 10 digitala intervjuer. I intervjuerna med lärare deltog 2–3 lärare medan intervjun med rektorn i de flesta fall skedde enskilt och i något fall tillsammans med biträdande rektor. Samtliga intervjuer har spelats in och transkriberats. De transkriberade intervjuerna har sedan kodats och analyserats tematiskt.

Disposition

I följande avsnitt ges en bakgrundsbeskrivning inklusive tidigare studier om garanterad undervisningstid. Därefter följer ett avsnitt om nuvarande reglering av undervisningstiden i grundskolan. Kartläggningens resultat redovisas därefter tematiskt under rubrikerna ”Utebliven undervisningstid”, ”Anledningar till utebliven undervisningstid”, ”Planering och fördelning av undervisningstid”, ”Uppföljning av garanterad undervisningstid”, ”Utmaningar och framgångsfaktorer för att garantera undervisningstid” samt ”Skolbyten i relation till garanterad undervisningstid”. Rapporten avslutas med ett kapitel med sammanfattande slutsatser. Till rapporten hör också en metodbilaga.

Förklaringar till begrepp som används i rapporten

- När begreppet **garanterad undervisningstid** används i rapporten avses de minst 6 890 timmar varje elev ska ha fått när hon eller han slutar i årskurs 9, med den fördelning av undervisningstid per ämne och stadium som specificeras i timplanen.
- Begreppet **nationell timplan** avser den timplan för grundskolan som finns i bilaga 1 i skolförordningen (2011:185).

¹² Ett antal grundskolor valdes ut utifrån inrapporterad planerad undervisningstid för att eftersträva en spridning i planerad undervisningstid bland skolorna.

- **Schemalagd undervisningstid** avser den undervisningstid som skolor och huvudmän har schemalagt i respektive ämne och årskurs, det vill säga den planerade undervisningstiden.
- **Utebliven schemalagd undervisningstid** avser undervisningstid som har schemalagts men som inte genomförts. Utöver inställda lektioner, alltså lektioner där eleverna har fått ledigt (sovmorgon, håltimme eller slutat tidigare), kan det exempelvis också vara schemabrytande aktiviteter som gjort att det har uteblivit undervisningstid i det schemalagda ämnet. Det kan också vara tillfällen då den vikarie som fanns att tillgå undervisade i ett annat ämne och att det då uteblev undervisningstid i det schemalagda ämnet.
- **Schemabrytande aktiviteter** är aktiviteter såsom föreläsningar, temadagar, kulturinslag, framträdanden av elever, besök av politiker och annat som inte varit känt eller beaktats vid schemalagningen.
- **Genomförd undervisningstid** avser den undervisningstid som i praktiken genomförs i ett ämne.

Bakgrund

För att bland annat skapa en större likvärdighet inom skolsystemet har undervisningstiden i grundskolan och motsvarande skolformer reglerats tydligare under de senaste åren.¹³ En sådan reglering är den stadiindelade timplanen som infördes 2018 och som tillämpas fullt ut sedan läsåret 2021/22.

Det har även under flera år skett utökningar av timplanen, i syfte att bland annat skapa ökad måluppfyllelse och för att i större utsträckning anpassa undervisningstimmanerna efter det centrala innehållet i kursplanerna. Matematikämnet har exempelvis utökats flera gånger, med totalt 330 timmar, sedan 2013.¹⁴ Den senaste ändringen av timplanen trädde i kraft från höstterminen 2024 och innebär att elevens val avskaffades och att dessa timmar fördelades på ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, musik, de naturorienterade ämnena och de samhällsorienterade ämnena.¹⁵

Skolverket hade under 2023 i uppdrag att ta fram ett förslag på utökad undervisningstid i grundskolans lågstadium.¹⁶ Utökningen föreslogs att främst gälla ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik. Att svenskämnen bör få utökad undervisningstid i timplanen i lågstadiet motiveras av att grundläggande förmågor i det svenska språket är avgörande för en elevs fortsatta skolgång och måluppfyllelse, även i övriga skolämnen. Eftersom matematikämnet har fått en utökad undervisningstid i tidigare revideringar av timplanen föreslås endast en mindre ökning av undervisningstimmanerna i matematik. Risker med en utökad timplan som lyftes i samband med förslaget var att långa och teoritunga

¹³ För en längre redogörelse över äldre bestämmelser om garanterad undervisningstid se exempelvis SOU 2024:94. *Förstärkningsundervisning i skolan. En försöksverksamhet för fler behöriga elever.*

¹⁴ Skolverket (2023).

¹⁵ Skolverket.se (2024)

¹⁶ Förslaget föreslås att träda i kraft i samband med införandet av 10-årig grundskola för att underlätta för rektorer och huvudmän.

skoldagar för yngre elever riskerar att minska motivationen. En utökad timplan kräver därför en varierad undervisning enligt förslaget.¹⁷

Nedan beskrivs några tidigare studier som Skolverket respektive Skolinspektionen har genomfört gällande garanterad undervisningstid. Till följd av att det har gjorts få studier om garanterad undervisningstid i grundskolan inkluderas även studier om garanterad undervisningstid i gymnasieskolan.

Skolverkets tidigare studier om garanterad undervisningstid

Skolverket genomförde 2013 en undersökning om garanterad undervisningstid i grundskolan i form av en enkätundersökning till huvudmän samt intervjuer med rektorer och lärare. Enkätundersökningen visade att det saknades rutiner för uppföljning av den garanterade undervisningstiden hos majoriteten av huvudmännen. Intervjuerna indikerade att det i praktiken inte sker någon kontroll av om den faktiskt genomförda undervisningstiden överensstämmer med den planerade undervisningstiden. Vidare indikerade studien att det var ovanligt att lektioner ställdes in, men att kvaliteten på lektionerna kunde variera eftersom olika typer av vikarielösningar påverkar ämnesinnehållet. När undervisningstid uteblir kompenseras man snarare för kunskaper för den undervisningstid som eleverna har gått miste om. Rapporten belyser också den utmaning det kan vara att arbeta efter en timplan och minutiöst planerade scheman, och samtidigt ha en skolmiljö som präglas av ständigt skiftande förutsättningar.¹⁸

Skolverket undersökte 2015 den garanterade undervisningstiden i gymnasieskolan genom en enkätundersökning till samtliga rektorer och huvudmän för gymnasieskolor samt till ett riksrepresentativt urval av lärare. Skolverket konstaterar i denna undersökning att det finns motsägelsefulla uppgifter om undervisningstiden; medan nio av tio huvudmän och rektorer bedömer att eleverna får den undervisningstid som de har rätt till, uppger var femte lärare att deras lektioner har blivit inställda någon gång under en tvåveckorsperiod. Detta samtidigt som de flesta gymnasieskolor schemalägger den garanterade undervisningstiden, utan några marginaler.¹⁹

Sammantaget visar tidigare studier att det är svårt att uttala sig om i vilken utsträckning elever ges den undervisningstid som de har rätt till, bland annat då det saknas tillförlitliga system för uppföljning. Ett annat resultat från studierna är att skolor och huvudmän fokuserar mer på den planerade undervisningstiden än på den som faktiskt genomförs.

Skolinspektionens rapport om garanterad undervisningstid i gymnasieskolan

Skolinspektionen genomförde 2018 en granskning av 25 gymnasieskolors arbete med att säkerställa elevers garanterade undervisningstid. Skolinspektionen

---

¹⁷ Skolverket (2023).

¹⁸ Skolverket (2013).

¹⁹ Skolverket (2015).

bedömde att det i 14 av de 25 granskade gymnasieskolorna fanns en alltför svag eller otydlig styrning och uppföljning för att elevernas undervisningstid skulle kunna säkerställas. Det var också ofta små marginaler i planeringen i förhållande till den minsta garanterade undervisningstiden. Vidare bedömde Skolinspektionen att skolorna många gånger räknade aktiviteter såsom genomförande av nationella prov, lärarlösa lektioner, mentorstid och studiebesök som undervisningstid. Dessa aktiviteter ska enligt Skolinspektionen inte ingå i den garanterade undervisningstiden för gymnasieskolan. Skolinspektionen konstaterar att det på de undersökta skolorna ofta saknas riktlinjer som beskriver hur man tagit ställning till vilka aktiviteter som räknas som undervisning respektive som en del av utbildningen. Det är vanligt att huvudmän och rektorer överlåter till lärarna att bedöma vad som är undervisning och därmed ska ingå i den garanterade undervisningstiden. Skolinspektionen såg därför sammantaget en betydande risk för brister i likvärdighet och för att eleverna inte får sin garanterade undervisningstid.²⁰

Nuvarande reglering av undervisningstid i grundskolan

Begreppet undervisningstid definieras inte i skollagen (2010:800).²¹ Skollagens förarbeten ger dock viss ledning i vad som ingår i begreppet. Som ett exempel framgår av prop. 2009/10:165 (nedan kallad skollagspropositionen) att likvärdighet upprätthålls av mål i skollag och läroplaner, betygskriterier, bestämmelser om minsta garanterad undervisningstid, ämnen, lärarbehörighet, särskilt stöd, överklagande samt tillsyn och kvalitetsgranskning. Det finns också ett par förarbeten med resonemang kring innehållet i gymnasieskolans undervisningstid.²²

Begreppen undervisning och utbildning

Begreppet undervisningstid bör ställas i relation till undervisningsbegreppets skärning mot definitionen av utbildning.²³ Definitionen ändrades 2022 och numera framgår av 1 kap. 3 § skollagen att undervisning är processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds²⁴ av lärare eller förskollärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till skollagen och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden. Med utbildning, som regleras i samma bestämmelse, avses verksamhet som bedrivs av en huvudman enligt skollagen inom vilken barn eller elever deltar i undervisning och andra aktiviteter.

---

²⁰ Skolinspektionen (2018).

²¹ Jämför med definitionerna i 1 kap. 3 § skollagen (2010:800).

²² Se Prop. 1990/91:85 och SOU 2016:77.

²³ Båda definitionerna var länge oförändrade, men kom att ändras 2022 genom prop. 2021/22:157.

²⁴ Se not 24 i vilken det beskrivs att begrepp som "leds av" eller "under ledning av" även tidigare har förekommit i skolförfattningarna.

Formuleringen ”på lektioner eller vid andra lärtillfällen” tydliggör vad som är undervisning när termen förekommer i skollagen. I skolor sker undervisning i stor utsträckning på lektioner (se vidare nedan).

Ändringen av definitionen av undervisning medför dock att äldre förarbeten, som tex skollagspropositionen, inte längre är fullt ut relevanta när det gäller bland annat undervisning i skolor, även om termen utbildning alltså ska vara ett vidare begrepp än undervisning.

Begreppet utbildning avser, utöver undervisningen, i princip all verksamhet, både i den inre och yttre miljön, som anordnas av huvudmannen och vanligtvis äger rum under skoldagen. Härigenom kommer enligt förarbetena till exempel den verksamhet som sker under skolmåltider och på skolgården under raster att omfattas av definitionen av utbildning.²⁵

Enligt tidigare förarbeten innefattas även externa verksamheter såsom lägerskolor, studiebesök etcetera, i begreppet utbildning.²⁶ Den nu gällande definitionen av undervisning påverkar den skiljelinje som i de äldre förarbetsuttalandena dras upp mellan lektionstid och det som i förarbetena benämns som externa aktiviteter. Ändringen tydliggör att även i skolor (alltså inte enbart i förskolan) kan undervisning ske utanför formella lektioner. Om till exempel studiebesök och måltider faller under definitionen av undervisning respektive utbildning måste avgöras i det enskilda fallet, exempelvis i förhållande till skolformen. Ett exempel som ges i förarbetena är om en lärare i samhällskunskap inom ramen för undervisningen om demokrati anordnar ett studiebesök i riksdagen så kommer det att anses vara undervisning enligt den nu gällande lydelsen av den nu gällande definitionen.

När definitionen av undervisning ändrades ersattes bland annat begreppet ”under ledning” av ”leds av”.²⁷ Ändringen förklaras inte närmre i förarbetena, troligast är att ingen faktisk ändring av tillämpningen är avsedd. Av nämnda förarbeten framgår också att både ”under ledning av” och ”leds av” innebär att läraren inte måste vara närvarande i undervisningslokalen eller motsvarande all lektionstid.²⁸ Tanken är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning måste en lärare eller förskollärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras.²⁹ Här bör även nämnas skollagens krav om att endast den som har behörighet och legitimation för viss undervisning får bedriva undervisningen (2 kap. 13 § skollagen) och att det är den legitimerade och behöriga läraren som har ansvar över sin undervisning (15 §). Undantagen till dessa bestämmelser finns i 2 kap. 17 och 18 §§ skollagen. Notera även vad som framförs i prop. 2021/22:111 som kortfattat nämns under rubriken *Lovskola och extra studietid i relation garanterad undervisningstid* nedan.

---

²⁵ Prop. 2021/22:157 s 35.

²⁶ Prop. 2009/10:165 s. 633.

²⁷ Begreppet under ledning av lärare fanns redan i 1 kap. 3 § grundskoleförordningen (1994:1194) (Upphävd). Genom bestämmelsen definierades undervisning som ”arbete som planerats av lärare och elever tillsammans och som eleverna genomför under lärares ledning.”

²⁸ Prop. 2009/10:165 s. 633 och 2021/22:157 s. 35

²⁹ A. prop. s. 35 samt även prop. 2009/10:165 s. 633

Garanterad undervisningstid i grundskolan

Garanterad undervisningstid är den minsta totala undervisningstiden för elever i grundskolan och motsvarande skolformer.³⁰ Undervisningstiden regleras för varje stadie genom timplanen som finns i bilaga 1 i skolförordningen, se tabell 1.³¹

Sedan 2016 uppgår den minsta garanterade undervisningstiden i grundskolan till 6 890 timmar.³² I skollagen uttrycks detta som den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan.

Tabell 1. Timplan för elever som börjar årskurs 1–9 höstterminen 2024. Antal timmar eleverna ska få undervisning i respektive ämne.

Ämne	Lågstadiet	Mellanstadiet	Låg- och mellanstadiet	Högstadiet	Totalt
Bild	60	80	-	100	240
Engelska	60	220	-	200	480
Hem- och konsumentkunskap	-	-	40	90	130
Idrott och hälsa	140	180	-	280	600
Matematik	420	410	-	400	1 230
Musik	80	80	-	80	240
Naturorienterande ämnen	145	216	-	289	650
Biologi	-	60	-	80	-
Fysik	-	60	-	80	-
Kemi	-	60	-	80	-
Samhällsorienterande ämnen	200	375	-	405	980
Geografi	-	75	-	80	-
Historia	-	90	-	100	-
Religionskunskap	-	75	-	80	-
Samhällskunskap	-	75	-	90	-
Slöjd	50	140	-	140	330
Svenska eller svenska som andraspråk	680	520	-	290	1 490
Teknik	47	65	-	88	200
Språkval	-	48	-	272	320
Totalt antal garanterade timmar	1 882	2 334	40	2 634	6 890
Därav skolans val	-	-	-	-	600

³⁰ 1 kap. 2 § andra stycket skolförordningen (2011:185).

³¹ Som exempel kan nämnas att timplanen anger att svenskämnet ska omfatta minst 1490 timmar (så kallade garanterade timmar), fördelade på 680, 520 respektive 290 timmar över låg-, mellan- och högstadiet.

³² 10 kap. 5 § första stycket skollagen (2010:800).

Läsåret ska ha minst 178 skoldagar.³³ Den obligatoriska verksamheten får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar eller, i de två lägsta årskurserna, sex timmar per dag.³⁴ Med utgångspunkt i dessa bestämmelser kan det konstateras att de 6 890 timmarna motsvarar drygt 765 timmar per läsår eller drygt fyra timmar per dag. Det är dock vanligt att elever i yngre åldrar har kortare skoldagar än så och att denna siffra är ett genomsnitt. Skoldagar är de dagar under ett läsår då utbildning ska äga rum.³⁵

Av skolförordningen framgår också att undervisningstiden i grundskolan beslutas av huvudmannen efter förslag från rektorn samt att huvudmannen får besluta om ytterligare undervisningstid utöver den garanterade undervisningstiden.³⁶ Detta innebär att huvudmannen (eller den som huvudmannen delegerat uppgiften till) kan besluta om mer tid i ett ämne utöver det som garanteras.

Skolförordningen innehåller inte någon bestämmelse om uppföljning av undervisningstiden inom grundskolan på det sätt som finns i gymnasieskolan.³⁷ Av gymnasieförordningen framgår att huvudmannen ska redovisa hur eleven i gymnasieskolan har fått sin garanterade undervisningstid. Frågan om den garanterade undervisningstiden uppnås för undervisningen i grundskolan kan dock utgöra en del i det systematiska kvalitetsarbetet.³⁸

Lovskola och extra studietid i relation till garanterad undervisningstid

Undervisningstiden nämns också i andra bestämmelser, till exempel i regleringen av lovskola. Lovskolans tid ingår inte i den minsta totala undervisningstiden som elever ska få i grundskolan.³⁹ Detta innebär att lovskolans tid räknas utöver den garanterade undervisningstiden. Bestämmelserna om lovskola tar sikte på när en elev inte uppfyller betygskriterierna för betyget E i ett eller flera ämnen.

Sedan 2022 finns också regler om erbjudande av extra studietid för elever.⁴⁰ I och med bestämmelserna infördes en ny verksamhet i grundskolan som riktar sig till alla elever i årskurs 4–9. Elevernas deltagande är frivilligt och den avsatta tiden ska fyllas med undervisning enligt skollagens definition. Det betyder att den extra studietiden ska bedrivas under lärares ledning, vilket innebär att lärare måste ansvara för planering, genomförande och uppföljning av verksamheten. Det är dock inte nödvändigt att lärare är ständigt närvarande i undervisningslokalen. I de fall extra studietid organiseras i flera grupper samtidigt är det till exempel möjligt att en lärare rör sig mellan grupperna, medan annan personal svarar på enklare frågor, upprätthåller studiero och bidrar med annat stöd som eleverna kan behöva.

³³ 3 kap. 2 § skolförordningen (2011:185).

³⁴ 7 kap. 17 § andra stycket skollagen (2010:800).

³⁵ 1 kap. 2 § andra stycket skolförordningen (2011:185).

³⁶ Se 9 kap. 3 och 4 §§ skolförordningen (2011:185).

³⁷ 4 kap. 22 § tredje stycket gymnasieförordningen (2010:2039).

³⁸ Se 4 kap. 3 § skollagen (2010:800).

³⁹ Se 10 kap. 23 a och b §§ skollagen. Bestämmelsen i 10 kap. 23 a § skollagen (2010:800) infördes genom prop. 2016/17:156 – En skyldighet att erbjuda lovskola.

⁴⁰ Prop. 2021/22:111 och 10 kap. 5 a § skollagen (2010:800).

Det är upp till huvudmannen och rektorn att avgöra vilken personal som utöver lärare ska medverka i studietiden.⁴¹

Nationella prov och garanterad undervisningstid

Det är inte specifikt reglerat i skolans författningar om genomförandet av nationella prov kan räknas in som en del av den garanterade undervisningstiden i grundskolan. Skolverkets tolkning av författningarna och det svar myndigheten ger på frågan om nationella prov ska anses ingå i den garanterade undervisningstiden är följande. Garanterad undervisningstid omfattar allt som rör undervisningen i ämnet enligt respektive timplan i grundskolan. Nationella prov genomförs i ämnet och som ett underlag inför bedömning och betygssättning i grundskolan.⁴² Nationella prov i grundskolan ska alltså anses ingå i undervisningstiden. Detta kan jämföras med gymnasieskolan, för vilken det i äldre förarbeten uttalas att nationella prov inte ingår i den garanterade undervisningstiden.⁴³

---

⁴¹ A. prop. s. 12 f. och s. 36.

⁴² Se 10 kap. 20 a § skollagen (2010:800).

⁴³ Prop.1990/91:85 s. 95

2. Utebliven undervisningstid

I det här avsnittet redovisas resultaten av de enkätfrågor till rektorer som handlar om utebliven schemalagd undervisningstid under två specifika veckor, veckorna 37 och 38 i september 2024.

Med utebliven schemalagd undervisningstid avses undervisningstid som har schemalagts men som inte genomförts. Utöver inställda lektioner, alltså lektioner där eleverna har fått ledigt (sovmorgon, håltimme eller slutat tidigare), kan det exempelvis också vara schemabrytande aktiviteter som lett till att det uteblivit undervisningstid i det schemalagda ämnet. Det kan också vara tillfällen då den vikarie som fanns att tillgå undervisade i ett annat ämne och att det då uteblev undervisningstid i det schemalagda ämnet.

Det bör poängteras att utebliven schemalagd undervisningstid inte nödvändigtvis behöver innebära att elever inte får sin garanterade undervisningstid. Huruvida utebliven undervisningstid påverkar den garanterade undervisningstiden eller inte, beror dels på i vilken utsträckning utebliven undervisningstid kompenseras, dels på om skolor har planerat undervisningstiden med marginaler gentemot den garanterade undervisningstiden. Skolverkets insamling av den planerade undervisningstiden visar att många skolor planerar med små, eller inga, marginaler i förhållande till den undervisningstid som eleverna har rätt till i respektive ämne enligt den nationella timplanen.⁴⁴

I det här avsnittet ges en bild av i vilken utsträckning den planerade undervisningstiden genomfördes under två specifika veckor, medan nästkommande avsnitt handlar om utebliven undervisningstid och anledningar till detta mer generellt. I kapitel 6 redovisas rektorers egna bedömningar om eleverna på deras skola får den garanterade undervisningstiden eller inte.

På fyra av tio skolor uteblev schemalagd undervisningstid under en tvåveckorsperiod

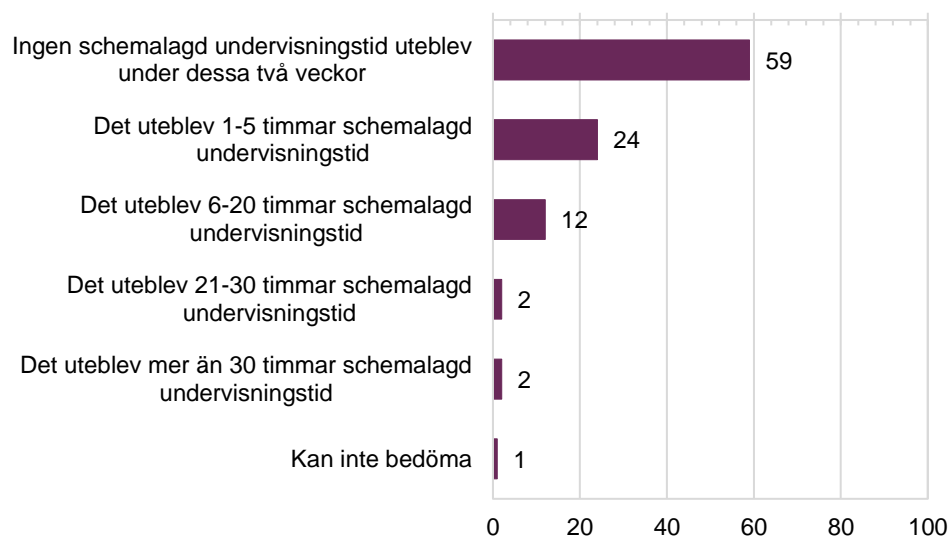
I enkätundersökningen frågade vi rektorerna hur mycket av den schemalagda undervisningstiden som uteblev på skolenheten under en tvåveckorsperiod i september 2024. Resultatet visar att det på sex av tio skolor inte uteblev någon schemalagd undervisningstid alls under tvåveckorsperioden. På fyra av tio skolor uteblev schemalagd undervisningstid i någon utsträckning. I de flesta fall svarar rektorer att det totalt handlar det om 1–5 timmar. På ungefär fyra av tio skolor där undervisningstid uteblev, anger rektorer att det var mer än 5 timmar som uteblev, se diagram 1.⁴⁵

---

⁴⁴ Skolverket (2024).

⁴⁵ Rektorerna ombads att räkna ihop all schemalagd undervisningstid som uteblev på skolenheten under de två angivna veckorna.

Diagram 1. "Hur många timmar av den schemalagda undervisningstiden uteblev på din skolenhet under veckorna 37 och 38?" Enkät till rektorer. Andelar i procent.

n=525

Nedanstående kommentarer från rektorer exemplifierar några orsaker till den uteblivna undervisningstiden.

Omöjligt få fatt i vikarier (0 i vikariepoolen) och nästan omöjligt få befintlig personal att vikariera, då de har egna lektioner.

Paddling och orientering för olika årskurser gjorde att några lektioner i andra ämnen fick ställas in. En av veckorna hade vi även utvecklingssamtal under eftermiddagarna för en årskurs vilket gjorde att eleverna gick hem tidigare.

Eleverna har under denna tid haft uppgifter i ämnet men gjort dessa i skolans cafeteria med uppsikt av administratör. Idrott i åk 4-6 har haft lärare men gjort annan undervisning.

Rektorerna ombads också att bedöma om den undersökta perioden är representativ för hur det vanligen ser ut när det gäller utebliven schemalagd undervisningstid på skolan. Ungefär en fjärdedel av de rektorer som svarar att undervisningstid hade uteblivit under de två veckorna svarar att perioden var representativ, medan sju av tio svarar att det vanligtvis brukar utebli mindre undervisningstid. Ett fåtal svarar att det brukar utebli mer undervisningstid än under dessa två veckor, se tabell 2. Bland de som svarar att det inte uteblev undervisningstid under de två veckorna, anger den stora majoriteten att detta var representativt för hur det vanligen ser ut, medan sex procent svarar att det vanligen brukar utebli mer schemalagd undervisningstid.

Tabell 2. "Bedömer du att de två veckorna du har redovisat i ovanstående frågor är representativa för hur det vanligen ser ut på skolenheten när det gäller utebliven schemalagd undervisningstid?" Enkät till rektorer. Andelar i procent.

	Rektorer som svarar att det har uteblivit undervisningstid	Rektorer som svarar att det inte har uteblivit undervisningstid
Ja	23	92
Nej, det brukar vanligtvis utebli mer undervisningstid än under ovanstående tvåveckorsperiod.	4	6
Nej, det brukar vanligtvis utebli mindre undervisningstid än under ovanstående tvåveckorsperiod.	70	-
Kan inte bedöma	3	2
Totalt	100% (n=213)	100 % (n=299)

Så här skriver en av rektorerna i samband med sitt svar:

På grund av nationella prov, simundervisning på badhus, mentorsdagar, prao och även sjukfrånvaro så försvinner det undervisningstid i någon omfattning varje månad.

Några av de rektorer som svarar att ingen schemalagd undervisningstid uteblev under tvåveckorsperioden beskriver i kommentarer vilka anledningar de ser till detta:

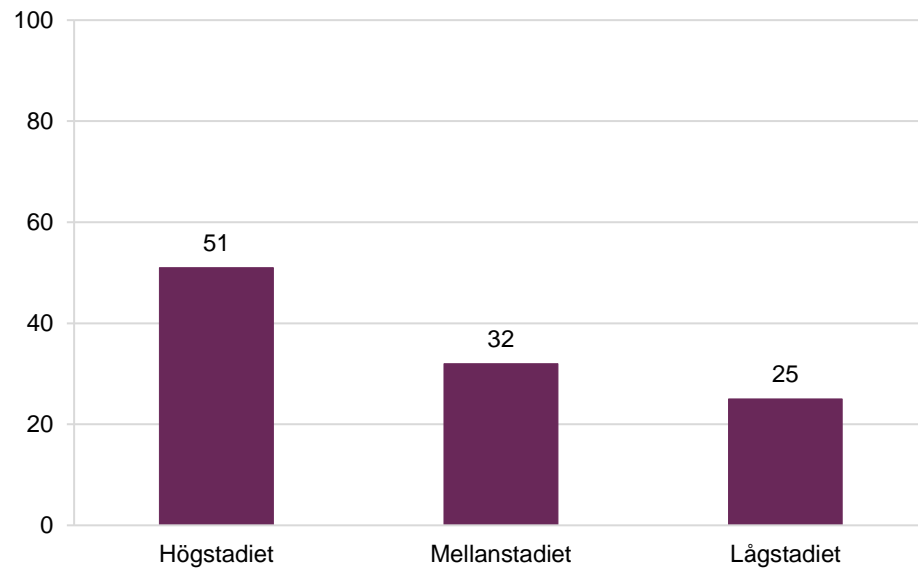
Skolans tvålärarsystem, genom hela skoldagen, garanterar att eleverna inte får någon utebliven undervisningstid.

Vi har tydliga rutiner för båda mina skolor där lärare som är behöriga går in och täcker då någon är frånvarande. (...) Vi har dubbel bemanning i flera klasser och vid frånvaro delas denna bemanning och täcker upp.

Vanligare att undervisningstid uteblev i högstadiet än i låg- och mellanstadiet

Bland de skolor som har högstadium svarar hälften att undervisningstid har uteblivit i högstadiet under de två veckorna, se diagram 2. Andelen rektorer som svarar att undervisningstid uteblev i mellanstadiet och i lågstadiet är betydligt lägre. En tredjedel av rektorer på skolor som har årskurs 4–6 svarar att undervisningstid uteblev i mellanstadiet och en fjärdedel av rektorer på skolor som har årskurs 1–3 svarar att undervisningstid uteblev i lågstadiet.

Diagram 2. Andel (procent) rektorer som svarar att undervisningstid har uteblivit i högstadiet, mellanstadiet respektive lågstadiet under vecka 37–38.

n lågstadiet = 386, n mellanstadiet = 363, n högstadiet = 203. Antalet observationer är större jämfört med exempelvis diagram 1 eftersom varje skolenhet här kan stå för flera observationer. Skillnaderna är statistiskt signifikanta med 95 procents konfidensgrad. För att se om skillnaderna kvarstår även när vi kontrollerar för andra variabler, såsom skolstorlek, huvudmannatyp och regiongrupp, genomfördes en regressionsanalys. Även med kontrollvariabler är det ovan redovisade sambandet signifikant, se bilaga 1 för mer information.

I låg- och mellanstadiet är det vanligast att tid uteblivit i ämnen med mest undervisningstid

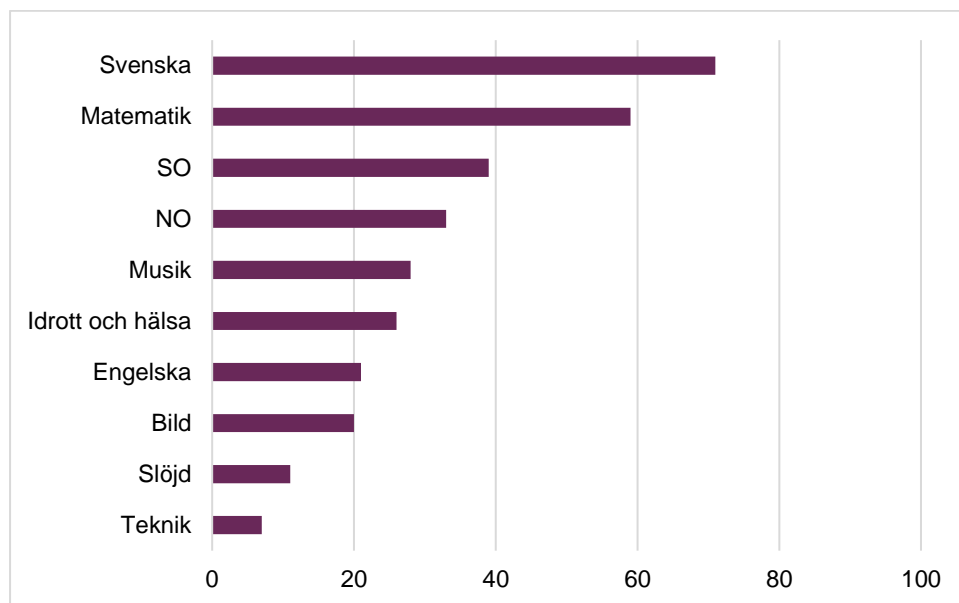
De rektorer som svarade att schemalagd undervisningstid uteblev på deras skola under tvåveckorsperioden ombads att ange vilka ämnen och stadier som omfattades av den uteblivna undervisningstiden. En del av dessa uppgav att de inte kan svara på frågan, antingen för att de inte vet vilka ämnen och stadier som berördes, eller för att det berörde samtliga årskurser på skolan. Kommentaren nedan är ett av dessa svar.

Flera olika då vi hade schemabrytande för att genomföra utvecklingssamtal i samtliga klasser.

I lågstadiet är det vanligast att undervisningstid uteblivit i svenska, följt av matematik och SO, se diagram 3. De ämnen som har flest garanterade timmar i lågstadiet, och därmed utgör en stor del av schemat, är också de ämnen där flest rektorer har svarat att undervisningstid uteblev under perioden.

På tre av tio skolor där undervisningstid uteblev i lågstadiet under tvåveckorsperioden, uppger rektorer att det gällde ämnet musik. Detta bryter ovanstående mönster, då musik är ett ämne som utgör en relativt liten del (knappt fyra procent) av den totala undervisningstiden i lågstadiet (se timplan s. 16).

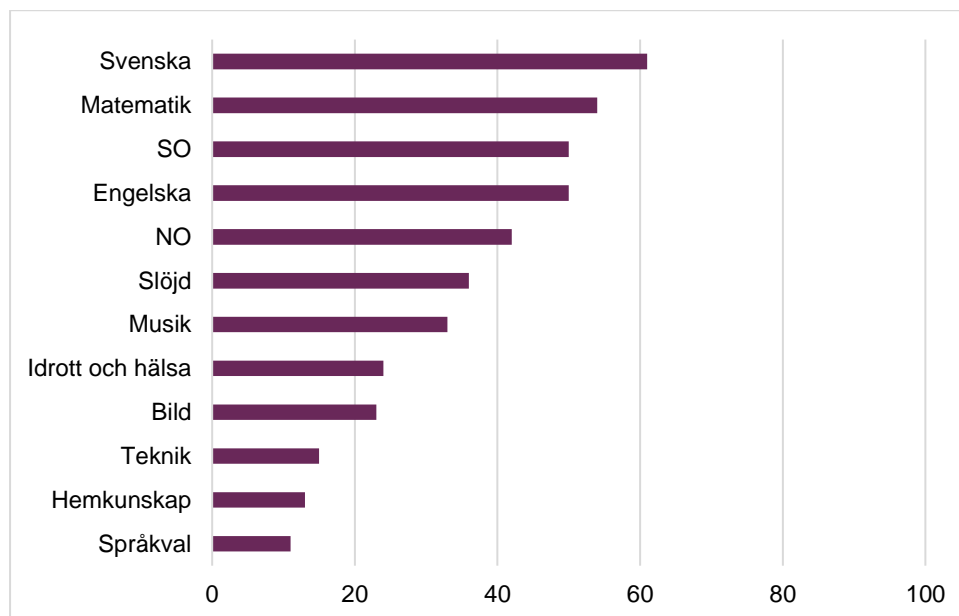
Diagram 3. Andel (procent) rektorer som svarar att undervisningstid har uteblivit i respektive ämne i lågstadiet under vecka 37–38. Flera svarsalternativ var möjliga.

n=96 (endast de rektorer som har svarat att undervisningstid har uteblivit i minst ett ämne i lågstadiet).

I mellanstadiet är det, liksom i lågstadiet, vanligast att undervisningstid uteblivit i svenska, följt av matematik och SO, se diagram 4. Fördelningen av den uteblivna undervisningstiden följer i stort timplanen för mellanstadiet - de ämnen som har flest undervisningstimmar i mellanstadiet är också de ämnen där flest rektorer har svarat att undervisningstid uteblev under perioden. Det är dock relativt vanligt att undervisningstid har uteblivit i ämnena slöjd och musik, se diagram 4, trots att dessa ämnen utgör en relativt liten andel av undervisningstiden i mellanstadiet.

Diagram 4. Andel (procent) rektorer som svarar att undervisningstid har uteblivit i respektive ämne i mellanstadiet under vecka 37–38. Flera svarsalternativ var möjliga.

n=115 (endast de rektorer som har svarat att undervisningstid har uteblivit i minst ett ämne i mellanstadiet).

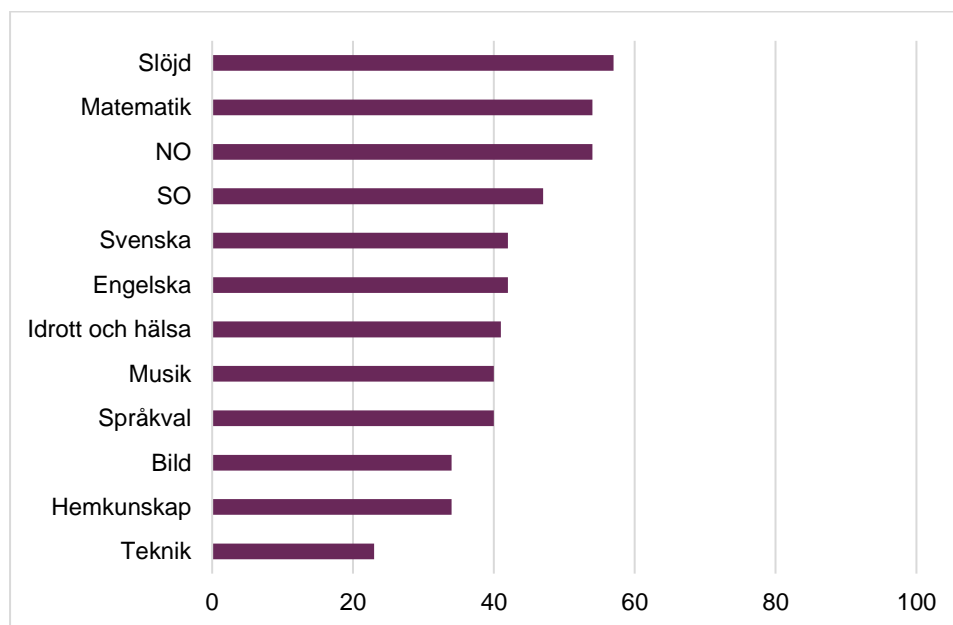

I högstadiet är det vanligast att undervisningstid uteblivit i slöjd, matematik och NO

Jämfört med resultaten för både låg- och mellanstadiet, följer fördelningen av ämnen där undervisningstid har uteblivit i högstadiet inte timplanen lika väl. I högstadiet är det vanligast att undervisningstid har uteblivit i ämnena slöjd, matematik och NO, se diagram 5. På nästan sex av tio skolor där undervisningstid uteblev i högstadiet under tvåveckorsperioden var det i ämnet slöjd och på mer än hälften var det i matematik eller NO. Att slöjd är det ämne där flest rektorer anger att undervisningstid har uteblivit under tvåveckorsperioden kan ställas mot att ämnet är ett av de med lägst antal undervisningstimmar i högstadiet - drygt fem procent av den totala undervisningstiden. Det kan jämföras med matematik, som är det ämne som har flest undervisningstimmar och utgör 15 procent av den totala undervisningstiden i högstadiet.

Skolverkets årliga insamling av den planerade undervisningstiden visar att majoriteten av skolor har planerat undervisningstiden i ämnet slöjd med små marginaler i förhållande till den minsta garanterade i ämnet. Det innebär att eleverna riskerar att inte få sin garanterade undervisningstid i ämnet i de fall då undervisningstid uteblir och detta inte kompenseras. Även i matematik och naturorienterade ämnen är det många skolor som inte planerar för mer undervisningstid än den minsta garanterade.⁴⁶

Diagram 5. Andel (procent) rektorer som svarar att undervisningstid har uteblivit i respektive ämne i högstadiet under vecka 37–38. Flera svarsalternativ var möjliga.

n=100 (endast de rektorer som har svarat att undervisningstid har uteblivit i minst ett ämne i högstadiet).

⁴⁶ Skolverket (2024).

Schemabrytande aktiviteter och vikariebrist anges som orsaker till att undervisningstiden uteblev

De rektorer som uppgav att schemalagd undervisningstid uteblev under tvåveckorsperioden ombads att i text beskriva orsakerna till detta. De flesta beskriver att det beror på lärares sjukfrånvaro i kombination med vikariebrist eller olika typer av idrottsaktiviteter eller friluftsdagar.

Utifrån rektorernas beskrivningar handlar vikariebrist inte alltid om att det inte finns några vikarier alls att tillgå. Flera rektorer beskriver att de under dessa veckor har haft flera lärare sjuka samtidigt och att det då är svårare att tillsätta vikarier för alla frånvarande lärares lektioner. Andra beskriver att de vikarier som fanns att tillgå inte hade behörighet eller kunskap att undervisa i det schemalagda ämnet och därför undervisade i ett annat ämne. De praktisk-estetiska ämnena nämns återkommande som ämnen där det är svårare att få vikarier. Slöjd och musik, som hör till de praktisk-estetiska ämnena, är två ämnen där många rektorer uppger att det har uteblivit undervisningstid under denna period. Nedanstående kommentarer är exempel från några av dessa rektorer.

Just de här två veckorna blev en av våra slöjdlärare sjukskriven akut. Lektionerna har ändå genomförts, men med vikarie som inte kunnat vara i slöjdsalen. Vissa av lektionerna har de haft teori, men i några [fall] har eleverna inte kunnat ha undervisning i slöjd, utan har då fått arbeta med andra ämnen. Det tog tid att hitta en vikarie som var behörig i slöjd.

Musiken har uteblivit pga. sjukdom under de 2 veckorna som denna enkät avser med en omfattning av 945 min. Vi har haft vikarier men ingen som varit behörig i att undervisa i musik. Det har således blivit annat ämne som fått ingå istället för musik.

Den rektor som ovan beskriver att musikundervisningen har utgått under dessa veckor beskriver att tiden kommer tas igen genom intensivstudier under läsåret.

Flera rektorer nämner särskilt simundervisning, eller förflyttning i samband med simundervisning, som en orsak till att schemalagd undervisningstid uteblev. I dessa fall handlar det om att undervisningstid har uteblivit i de ämnen som egentligen var schemalagda under dessa tillfällen. Det framkommer även att många skolor har deltagit i ”skoljoggen”⁴⁷ under denna period, vilket ledde till utebliven undervisningstid i andra ämnen (eftersom det inte sammanföll med idrottslektionen). Flera rektorer beskriver även att undervisningstid uteblev till följd av andra schemabrytande aktiviteter som inte är idrottsrelaterade. Några exempel som nämns är skolfotograferingar, utvecklingssamtal, brandövningar, studiebesök, temadagar och kulturaktiviteter. Det bör noteras att flera av dessa aktiviteter *kan* räknas som undervisningstid om det finns en koppling till det som undervisningsbegreppet omfattar i skollagen, som till exempel ämnesinnehåll.⁴⁸ Studiebesök och andra schemabrytande aktiviteter som sker inom ramen för ett

⁴⁷ Ett initiativ från Svenska Skolidrottsförbundet

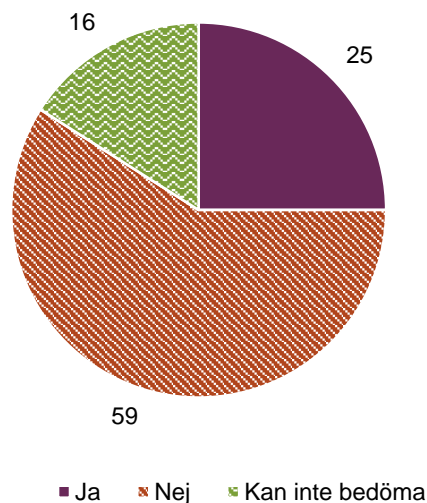
⁴⁸ Om aktiviteten faller in under definitionen av undervisning respektive utbildning får avgöras i det enskilda fallet. Prop. 2009/10:165 s. 663, dock främst prop. 2021/22:157 s. 34 f.

eller flera ämnen kan dock resultera i att det uteblir undervisningstid i andra ämnen, som i ovan nämnda exempel gällande simundervisningen.

Den uteblivna undervisningstiden kommer i de flesta fall inte kompenseras

På frågan om skolan har anordnat eller planerar att anordna den uteblivna undervisningstiden vid ett annat tillfälle svarar sex av tio rektorer nej, medan en fjärdedel svarar ja, se diagram 6. Bland dem som svarar att man inte kommer att kompensera den uteblivna undervisningstiden är det många som beskriver att det beror på att de har schemalagt mer undervisningstid än den minsta garanterade som eleverna har rätt till enligt den nationella timplanen. Därmed bedöms den uteblivna undervisningstiden inte påverka den garanterade undervisningstiden.

Diagram 6. "Har ni anordnat eller planerar ni att anordna den uteblivna undervisningstiden under veckorna 37 och 38 vid ett annat tillfälle?" Enkät till rektorer. Andelar i procent.

n=209. Endast de rektorer som har svarat att schemalagd undervisningstid har uteblivit under tvåveckorsperioden har fått frågan.

Såväl i enkätundersökningen som i intervjuer beskriver rektorer att det ofta är en praktisk och schemateknisk utmaning att ersätta undervisningstid som uteblir. Följande citat exemplifierar de utmaningar som lyfts när det gäller kompensation av förlorad undervisningstid:

Vi kommer inte kunna ersätta tiden på grund av att lärarna har fullt i sina scheman och vi har våra avtal att följa. Att ta in vikarier för att tillgodose utebliven undervisning är inte ett alternativ då undervisningen bygger på lärarens planering och en okänd person skapar sällan utveckling i ett rum. Det som erbjuds är dock lovskola under sport-, påsk- och sommarlov.

Vi har diskuterat generellt var man skulle kunna få in tid som försvinner men upplever att det är svårt att hitta tid att lägga in dessa minuter.

Vi försöker anordna utebliven undervisning vid ett annat tillfälle men det är inte alltid vi lyckas och då förblir den utebliven.

Som tidigare nämnts anger många rektorer olika typer av idrottsaktiviteter som orsak till att undervisningstid uteblivit i olika ämnen under tvåveckorsperioden. Några rektorer beskriver att de planerar att kompensera eleverna för den uteblivna tiden genom att ersätta idrottslektioner med undervisning i det ämne som har uteblivit. Detta tycks särskilt gälla i de fall då undervisningstid har uteblivit i ett teoretiskt ämne. När undervisningstid uteblivit i ett praktisk-estetiskt ämne beskriver rektorer att det ofta, på grund av de praktiska utmaningar som lyfts ovan, inte går att ersätta undervisningstiden.

En del av de rektorer som svarar att eleverna kommer att kompenseras beskriver att det är lärarnas ansvar att vid ett annat undervisningstillfälle ge eleverna det förlorade ämnesinnehållet. Undervisningstiden i sig kommer i dessa fall inte att kompenseras.

Tiden lägger vi inte till men pedagogerna planerar in sitt arbete så att eleverna får del av den undervisning som krävs för att lyckas uppnå målen/betygskriterier.

Några rektorer som svarar att undervisningstiden inte kommer att kompenseras beskriver att det beror på att de schemabrytande aktiviteterna är viktiga i sig, med hänvisning till grundskolans läroplan.

Då detta ingår och kan kopplas till läroplanens kapitel 1 och 2 är dessa delar nog så viktiga.

En del rektorer beskriver att eleverna erbjuds extra studietid eller lovskola för att kunna ta igen förlorad undervisningstid. Det gäller både de rektorer som svarar att de kommer kompensera eleverna för den uteblivna undervisningstiden och de som svarar att de inte kommer att kunna göra det. Enligt skollagen ska extra studietid, så som studiestugor eller lovskola, inte räknas in i den minsta totala undervisningstiden som elever har rätt till enligt den nationella timplanen.⁴⁹ Även i intervjuer framkommer det att utebliven undervisningstid ofta inte kan kompenseras, men att eleverna erbjuds extra studietid i frivilliga studiestugor.

---

⁴⁹ 10 kapitlet 5 a § skollagen (2010:800).

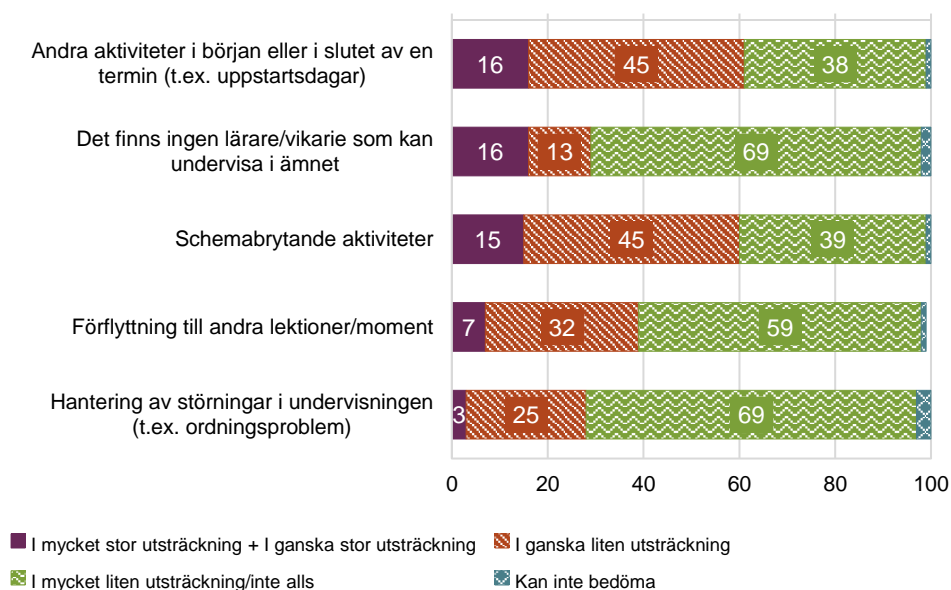
3. Anledningar till utebliven undervisningstid

I föregående avsnitt redovisades resultat kopplade till utebliven undervisningstid under två specifika veckor. I det här avsnittet redovisas resultat med fokus på anledningar till utebliven schemalagd undervisningstid under en längre tidsperiod (vårterminen 2024).

På skolor med högstadium är det vanligare att utebliven undervisningstid beror på vikariebrist

Rektorerna ombads att bedöma i vilken utsträckning undervisningstid uteblir på deras skola på grund av ett antal listade faktorer.⁵⁰ Vikarie- eller lärarbrist är tillsammans med schemabrytande aktiviteter och ”andra aktiviteter i början eller slutet av en termin” de faktorer som flest rektorer anger som orsaker till utebliven undervisningstid, se diagram 7.

Diagram 7. ”I vilken utsträckning är följande faktorer anledningar till att schemalagd undervisningstid uteblir på er skolenhet?” Enkät till rektorer. Andelar i procent.

n=457–493. Det partiella bortfallet varierar mellan 7–14 % för frågorna och är högre än för övriga frågor i enkätundersökningen. Det kan bero på att skolor som anser att detta inte är aktuellt på skolan har hoppat över frågan istället för att svara ”inte alls”.

När man tolkar svaren är det viktigt att komma ihåg att exempelvis ”i mycket stor utsträckning” inte nödvändigtvis betyder att det inträffar ofta, utan att rektorer

⁵⁰ Rektorerna ombads tänka på hur det var under vårterminen 2024 när de besvarade frågan.

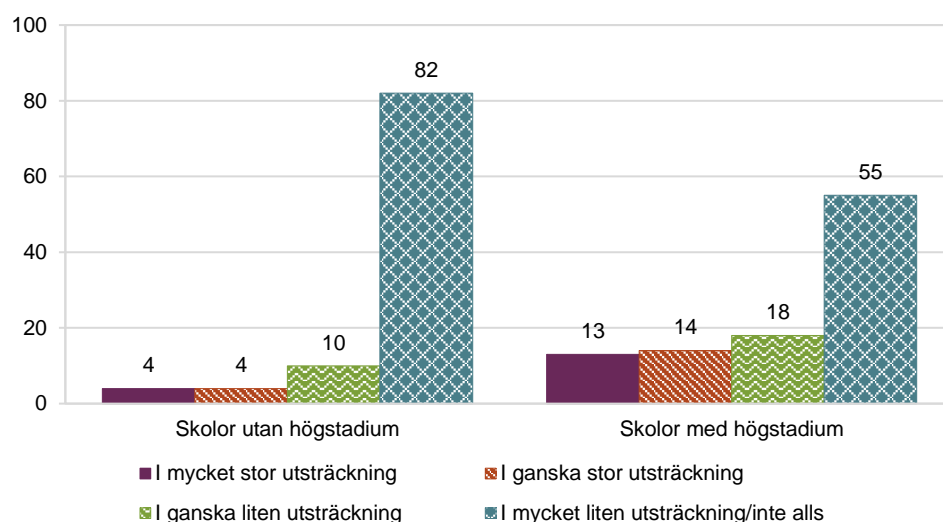
bedömer att i de fall undervisningstid uteblir, beror det i mycket stor utsträckning på den specifika orsaken. Följande citat från en rektor belyser detta.

Att schemabrytande aktiviteter i stor utsträckning är orsaken innebär inte att vi har dem ofta. Normalläget är lektioner enligt schema.

Det är vanligare att skolor som har högstadium anger att lärar- eller vikariebrist är en anledning till att schemalagd undervisning uteblir, se diagram 8. Nästan tre av tio skolor som har högstadium anger att vikariebrist i mycket eller i ganska stor utsträckning är en orsak till utebliven undervisningstid. Motsvarande andel bland skolor som inte har högstadium är knappt en av tio. Så här skriver en rektor:

Bland de äldre eleverna är den enskilt största anledningen att det ibland saknas vikarier.

Diagram 8. I vilken utsträckning schemalagd undervisningstid uteblir på skolor med högstadium respektive utan högstadium på grund av att det inte finns lärare/vikarie som kan undervisa i ämnet. Enkät till rektorer. Andelar i procent.

Skolor utan högstadium n = 263, skolor med högstadium n = 197. Partiellt bortfall på frågan är 13 %, vilket är högre än för övriga frågor i enkätundersökningen. Det kan bero på att skolor som anser att detta inte är aktuellt på skolan har hoppat över frågan istället för att svara "inte alls". Skillnaderna är statistiskt signifikanta med 95 procents konfidensgrad. För att se om skillnaderna kvarstår även när vi kontrollerar för andra variabler, såsom skolstorlek, huvudmannatyp och regiongrupp, genomfördes en regressionsanalys. Även med kontrollvariabler är det ovan redovisade sambandet signifikant, se bilaga 1 för mer information.

Det är få rektorer som bedömer att hantering av störningar i undervisningen såsom sena ankomster eller ordningsproblem i klassrummet leder till utebliven undervisningstid i stor utsträckning. En fjärdedel av rektorerna svarar att det "i ganska liten utsträckning" orsakar utebliven undervisningstid. Så här skriver en rektor i enkäten:

Skillnader blir utifrån årskurser och kopplat till trygghet och studiero. I grupper med mycket konflikthantering blir ämnen påverkade.

Även i intervjuer lyfter några lärare fram att konflikter bland elever som behöver redas ut på lektionstid ibland kan gå ut över undervisningstiden. Vidare beskriver några respondenter, i såväl intervju som i enkät, utmaningar med att starta dagen och lektioner på utsatt tid. Nedanstående kommentar är ett sådant exempel.

Diskussioner jag för med lärarna är vikten av att lektionerna vid skolstart och efter rast börjar när det står så på schemat. Det är inte den tiden de ska ringas in. I så fall förlorar man 5–10 minuter 2 ggr/ dag vilket är stor tid om man summerar året (därav att vi lägger ut mer än garanterat).

Genomförandet av de nationella proven nämns återkommande, i såväl intervjuer som i enkätundersökningen, som en anledning till att schemalagd undervisningstid uteblir. Nedanstående kommentarer exemplifierar på vilka sätt de nationella proven kan påverka den schemalagda undervisningstiden.

Nationella prov som ligger under vårterminen gör att det försvinner undervisningstid från andra ämnen. Vi har under några år lagt in det i schemat. Det har schematekniskt inte gått de senaste åren pga. vi delar flera lärare med andra skolor.

Då verksamheten har både åk 6 och åk 9 är hanteringen av de Nationella proven en stor utmaning då det krävs mycket resurser i form av personal och arbetstid vid genomförande och rättning. Detta påverkar undervisningstiden och kvalitén på undervisningen.

Brist på vikarier leder ibland till prioriteringar

I intervjuer berättar lärare och rektorer att man oftast lyckas tillsätta vikarier när ordinarie lärare är frånvarande och att vikarier ofta följer de lektionsplaneringar som lärarna har tagit fram. Några skolor uttrycker samtidigt en oro för kvaliteten på undervisningen när vikarier håller i lektioner. Skolor som inte beskriver samma oro berättar att de vikarier de har att tillgå är återkommande och därmed känner eleverna eller att vikarierna är lärarstudenter som besitter ämneskunskap.

Stora skolor beskriver att det kan vara svårt att tillsätta vikarier när många lärare är sjuka samtidigt och att man i de fallen prioriterar vilka klasser som får vikarie och vilka som får inställd lektion eller får arbeta på egen hand. Följande två citat från intervjuer exemplifierar sådana resonemang:

Säg att det är en SO-lärare som är sjuk, då kanske en årskurs 8 står utan lärare, då försöker vi ge vi dem en uppgift som de ska jobba med. Att vi kan öppna upp ett klassrum och att eleverna kan sitta och jobba med den. Sen har det varit vissa gånger när vi inte ens haft det och då har det varit i början eller slutet av skoldagen och då har vi släppt hem eleverna tidigare eller fått sov morgon. Ibland kan det ha blivit en håltimme mitt under dagen. Men det har varit i de fall när det verkligen inte har gått att lösa.

Vissa grupper prioriteras, på högstadiet. För att vissa grupper fungerar ju bättre att sitta och jobba [själva] än vad andra grupper gör. Så det blir snarare en del klasser som prioriteras att få vikarier före andra klasser.

Både i intervjuer och i enkäten till rektorer framkommer att lägre årskurser prioriteras framför de högre när många lärare är frånvarande samtidigt. De yngre eleverna beskrivs ha större behov av trygghet och tillsyn medan de äldre eleverna, vid vikariebrist, exempelvis kan ges uppgifter att arbeta med på egen hand. Nedanstående citat från lärare på en intervjuad skolenhet och rektor på en annan skolenhet illustrerar hur detta kan se ut:

I vissa elevgrupper finns det stora behov av rutiner och kontinuitet och vuxna som de känner igen. Just nu gäller väl det främst yngre elever, och det gör det väl oftast. Äldre elever har lite mer förmåga, oavsett förutsättningar, att vara flexibla. Men de yngre har inte det.

Vi gör en prioritering att alltid se till att det finns vikarier för fyror, femmor och sexor. Sen de äldre eleverna kan få en uppgift och jobba med den, även om kanske inte alla gör det.

Svårare med vikarietillsättning i praktisk-estetiska ämnen

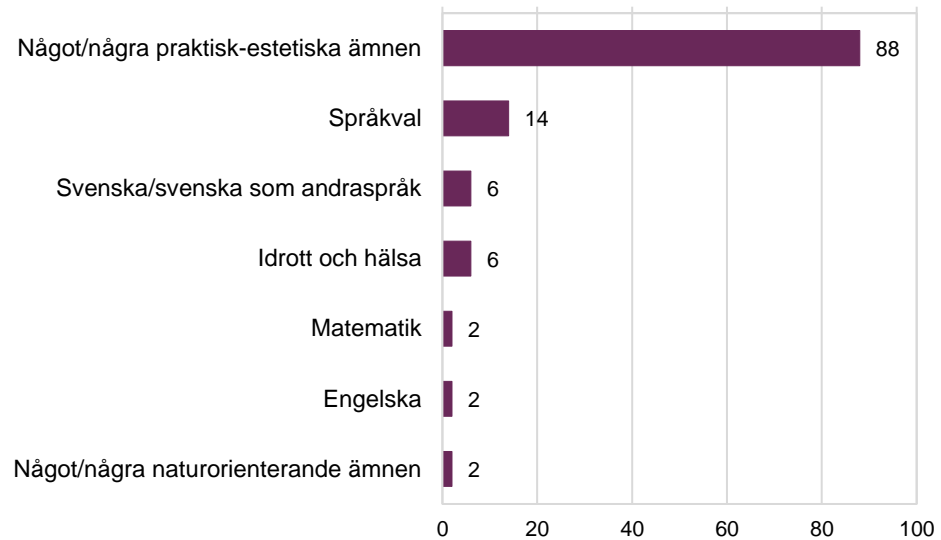
Ungefär två av tio rektorer svarar att det finns något eller några ämnen där det är vanligare att undervisningstid uteblir på deras skola. Den stora majoriteten av dessa uppger att det handlar om något eller några av de praktisk-estetiska ämnena, se diagram 9, och drygt en av tio att det är i språkval. Ett annat ämne där undervisningstid enligt några rektorer uteblir oftare än i andra ämnen är svenska som andraspråk. Även i intervjuer framkommer att det är vanligare att undervisningstid uteblir i praktisk-estetiska ämnen och i språkval än i övriga ämnen, eftersom det är färre lärare som undervisar i dessa ämnen samt att vikarietillsättning är svårare än för övriga ämnen.

I kommentarer framkommer att det bland de praktisk-estetiska ämnena i synnerhet är slöjd och musik som avses. Detta enligt rektorerna då dessa ämnen kräver kompetenser som är svåra att ersätta när ordinarie lärare är frånvarande. Ämnena slöjd och idrott och hälsa ställer också vissa krav på säkerhet och arbetsmiljö, vilket skapar utmaningar vid vikarietillsättning. Så här skriver en rektor angående utebliven undervisningstid i slöjd:

Det är just när slöjdlärare blir sjuka som vi har svårt att hitta behöriga ersättare. Slöjdlärarna har därför fått i uppgift att ta fram material som elever kan arbeta med tillsammans med vikarie i annan sal när de är sjuka. När det bara är enstaka dagar har vi kunnat använda det, men nu när en lärare blev sjukskriven en längre tid räckte inte materialet.

Diagram 9. "I vilket/vilka ämnen är det är vanligare att undervisningstid uteblir på er skolenhet?" Enkät till rektorer. Andel (procent). Flera svarsalternativ var möjliga.

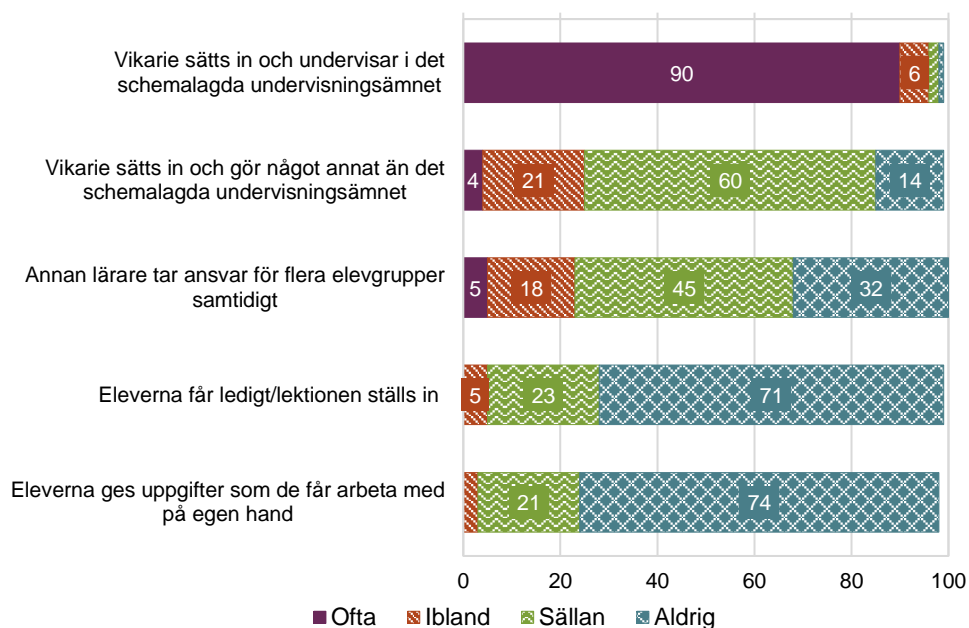
n=90 Endast rektorer som svarat ja på frågan om det finns något eller några ämnen där det är vanligare att undervisningstid uteblir har fått frågan. Ingen av rektorerna svarade att samhällsorienterande ämnen är ett ämne där det är vanligare att undervisningstid uteblir.

Vid ordinarie lärares frånvaro kan vikarier inte alltid undervisa i det schemalagda ämnet

I enkäten till rektorer frågade vi hur skolan vanligtvis hanterar ordinarie lärares frånvaro. Nio av tio svarar att lärares frånvaro ofta hanteras av att en vikarie undervisar i det schemalagda ämnet. En fjärdedel svarar att det ofta eller ibland händer att vikarier som sätts in undervisar i ett annat än det schemalagda undervisningsämnet, se diagram 10. Nästan lika många anger att ordinarie lärares frånvaro ofta eller ibland hanteras genom att annan lärare tar ansvar för flera elevgrupper samtidigt.

Fem procent av rektorerna svarar att det ibland händer att lärares frånvaro hanteras genom att lektionen ställs in, medan drygt två av tio svarar att det sällan händer. Sju av tio svarar att det aldrig händer att lektioner ställs in på deras skola. En liknande fördelning i svar ser vi på frågan om elever ges uppgifter som de får arbeta med på egen hand, se diagram 10.

Diagram 10. "När ordinarie lärare är frånvarande, hur ofta hanteras det på följande sätt?"
Enkät till rektorer. Andelar i procent.

n=490–522.

Även i intervjuer framkommer det att det inte alltid blir undervisning i det schemalagda ämnet när vikarier håller i lektioner:

Sen är det några gånger bland de yngre eleverna när det har varit svårare. Då har vi till exempel sagt att eftersom vi har så mycket extra tid utlagt, om det inte blir exakt det här nu, då noterar vi det till läraren att "den här SO-lektionen blev inte av, vi gick ut och lekte lekar i stället". Då är det inget som påverkar för vi har så mycket extratid utlagt.

I dessa fall är lektionen alltså inte inställd i bemärkelsen att eleverna får ledigt och lektionen räknas enligt respondenter oftast in i undervisningstiden för det schemalagda ämnet, även om det inte har skett undervisning i ämnet. Så här resonerar en lärare:

Har de hållit sig till åtminstone en del av planeringen så måste vi kunna räkna in det. Har de frångått alltihopa och bara hittat på någonting, då faller ju en del av tanken. Men lektion har de ju ändå haft och någonting får man räkna med att eleverna har fått med sig ändå. Sen kanske det är i ett annat ämne än vad som var tänkt från början men så är verkligheten hela tiden, att man skiftar och byter och trollar.

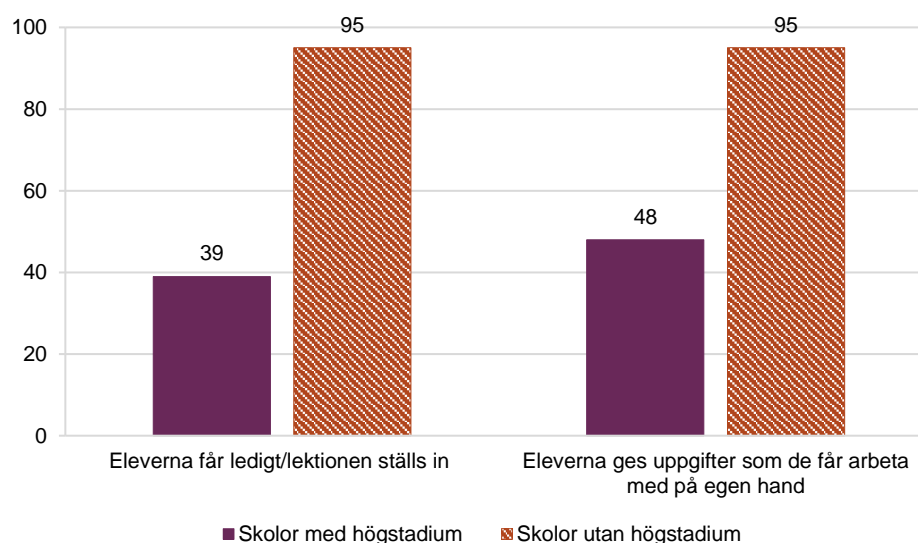
I intervjuer framkommer även att det händer att elever under lektionstid arbetar med andra ämnen än det som är schemalagt. Det kan till exempel vara i slutet av en termin då elever är "klara" med ett ämne men saknar betyg i ett annat. Elever får då arbeta med det ämne som de behöver fokusera mer på, trots att det är schemalagd undervisningstid i ett annat ämne.

Vanligare att lektioner ställs in på skolor med högstadium

När det gäller hur skolor hanterar ordinarie lärares frånvaro finns det skillnader i svaren mellan skolor som har högstadium och skolor som inte har högstadium samt mellan små och stora skolor.⁵¹ I diagram 11 visas andelen rektorer på skolor med och utan högstadium som svarar att man *aldrig* ställer in lektioner respektive *aldrig* ger eleverna uppgifter som de får arbeta med på egen hand. En övervägande majoritet av rektorer på låg- och mellanstadieskolor svarar att det aldrig händer att ordinarie lärares frånvaro hanteras genom att eleverna får ledigt eller får arbeta med uppgifter på egen hand. Rektorer på skolor med högstadium svarar i högre utsträckning att det händer, se diagram 11. Drygt en av tio rektorer på skolor med högstadium svarar "ibland" på frågan om det händer att lektioner ställs in och att eleverna får ledigt. På skolor utan högstadium är det inga rektorer som svarar "ibland" på samma fråga. Så här kommenterar en rektor sitt svar:

Vi prioriterar alltid de yngre eleverna när ordinarie lärare är borta så att de yngre eleverna har tillsyn och att de alltid har undervisning som leds av personal. Äldre elever kan få arbetsuppgifter att göra på egen hand om det är en lektion som ställs in.

Diagram 11. Andel (procent) rektorer som svarar "aldrig" på frågan om hur ofta ordinarie lärares är frånvaro hanteras genom att lektionen ställs in respektive genom att elever ges uppgifter att arbeta med på egen hand.

Skolor med högstadium n= 205, skolor utan högstadium n=280. Övriga svarsalternativ var "ofta", "ibland" och "sällan". Ingen svarade svarsalternativet "ofta" på frågan om eleverna får ledigt. Skillnaderna är statistiskt signifikanta med 95 procents konfidensgrad. För att se om skillnaderna kvarstår även när vi kontrollerar för andra variabler, såsom skolstorlek, huvudmannatyp och regiongrupp, genomfördes en regressionsanalys. Även med kontrollvariabler är det ovan redovisade sambandet signifikant, se bilaga 1 för mer information.

Även i intervjuer framkommer det att skolor som har högstadium behöver ställa in lektioner för högstadieelever. På några skolor beskrivs det som mycket ovanligt

⁵¹ Analysen visar att det finns oberoende signifikanta effekter av om skolan har högstadium och av antalet elever på skolan.

medan respondenter på en högstadieskola som vi pratar med beskriver att det händer då och då. Så här berättar en rektor i en intervju:

Om det är elevernas sista lektion för dagen, då är det kanske inte ekonomiskt försvarbart att ta en vikarie som måste få betalt för minst ett antal timmar. Så är det deras sista lektion så kan det nog ställas in. Om ingen kan hoppa in då såklart. Det känns som att det inte händer ofta, men det är sådant som kan hända.

Att lektioner på låg- och mellanstadiet så gott som aldrig ställs in, i bemärkelsen att eleverna får ledigt, framkommer även i intervjuer. Flera respondenter beskriver att det är lättare att genomföra den planerade undervisningstiden för yngre elever än för äldre eftersom det är lättare att tillsätta vikarier för yngre elever än för äldre. Citatet nedan belyser detta.

Musik är svårare att genomföra för det kräver lite andra kompetenser, kunskaper och trygghet hos den undervisande läraren. Också svårare att få extern vikarie i årskurs 4–6 än i F–3. I F-3 kan de flesta ändå ”höfta till”. Medan NO eller matte i årskurs 4–6 kan vara lite svårare. Oftare löser vi det internt så att vi kanske har en resurs eller fritidslärare som stöttar upp.

4. Planering och fördelning av undervisningstid

I det här avsnittet redovisas resultat kopplat till huvudmäns och skolors arbete med fördelning och planering av undervisningstid.

De flesta huvudmän har en gemensam timplan för sina grundskolor

I enkäten till huvudmän för grundskolor svarar nio av tio att de har tagit fram en gemensam timplan för sina grundskolor och åtta av tio att de har riktlinjer kring hur undervisningstiden ska fördelas mellan årskurserna inom respektive stadie. Knappt en av tio huvudmän svarar att de varken har en gemensam timplan eller riktlinjer för hur undervisningstiden ska fördelas. Bland huvudmännen som svarar att de har riktlinjer kring hur undervisningstiden ska fördelas mellan årskurserna, är det några som har lämnat kommentarer som indikerar att de inte har uppfattat att frågan handlade om fördelning *mellan årskurserna* inom respektive stadium. Exempelvis hänvisar de till att man följer den nationella timplanens fördelning av undervisningstimmar, i vilken det endast framgår hur undervisningstimmar ska fördelas mellan stadierna. Följande kommentarer från huvudmän är några sådana exempel:

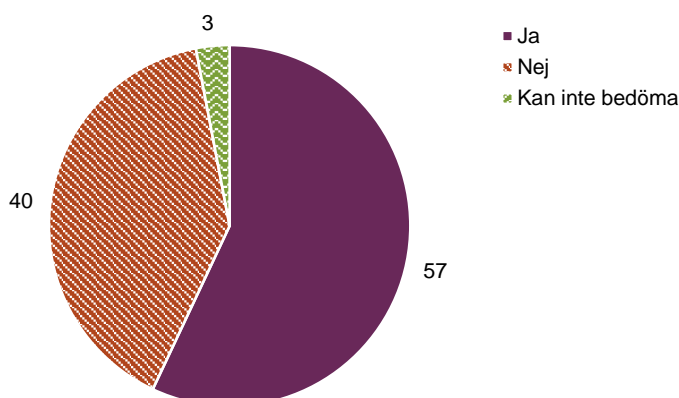
Vi har beslut på att vi ska följa Skolverkets riktlinjer kring timplanen men att skolorna har möjlighet att frånga detta vid behov. Annars ligger ansvar hos rektor hur undervisningstiden ska fördelas.

Det finns inte några egna riktlinjer men skolorna följer gemensamt de nationella riktlinjerna och timplanen.

Sex av tio skolor schemalägger mer tid än den garanterade i minst ett ämne

I enkäten till rektorer svarar ungefär sex av tio att de schemalägger mer undervisningstid i något eller några ämnen än den tid som enligt den nationella timplanen ska vara den garanterade undervisningstiden i ämnet. Fyra av tio rektorer svarar att man inte schemalägger mer tid än den garanterade i något ämne, se diagram 12.

Diagram 12. "Schemalägger ni mer undervisningstid i något eller några ämnen än den tid som enligt den nationella timplanen ska vara den garanterade undervisningstiden i ämnet?" Enkät till rektorer. Andelar i procent.

n=528

De ämnen där det är vanligast att mer undervisningstid schemaläggs är svenska, följt av matematik och engelska, se diagram 13. Det bör noteras att det här inte framkommer hur mycket tid det handlar om i respektive ämne och inte heller vilka årskurser det gäller.

Diagram 13. Andel (procent) rektorer som svarar att de schemalägger mer undervisningstid än den garanterade undervisningstiden i respektive ämne.⁵²

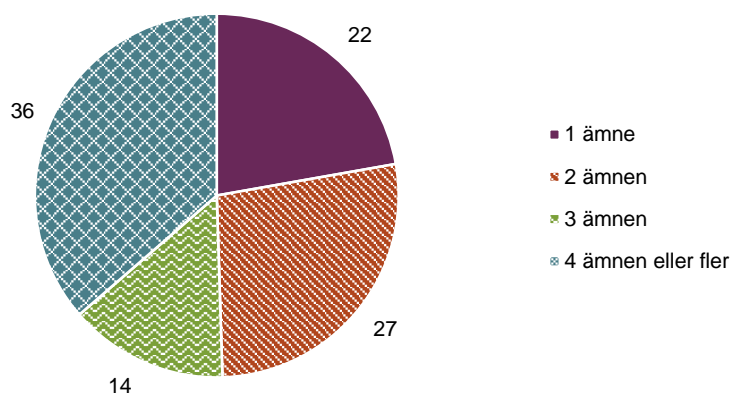
n=292. Endast rektorer som svarat ja på frågan "Schemalägger ni mer undervisningstid i något eller några ämnen än den tid som enligt den nationella timplanen ska vara den garanterade undervisningstiden i ämnet?" har fått frågan.

Bland dem som svarar att de schemalägger mer undervisningstid i minst ett ämne är det sex av tio som anger att det handlar om ett till tre ämnen, se diagram 14. En

⁵² Tänk på hur ni gjorde för höstterminen 2024. Svara "Ja" även om ni bara schemalägger mer tid i ämnet/ämnena på något eller några av stadierna som finns på er skolenhet.

dryg tredjedel svarar att det handlar om fyra ämnen eller fler. En av tio rektorer svarar att de lägger ut mer undervisningstid än den minsta garanterade i samtliga ämnen.

Diagram 14. Andel (procent) rektorer som svarar att skolan lägger ut mer tid i ett, två, tre respektive fyra eller fler ämnen.

n=292

Några av rektorerna som svarar att de inte schemalägger mer undervisningstid än den garanterade beskriver att det beror på att de följer huvudmannens timplan och att denna följer den nationella timplanen. Några beskriver att de har några fler skoldagar på ett läsår för att kunna genomföra planerade schemabrytande aktiviteter. Andra skolor tar inte höjd för planerade aktiviteter på förhand, vilket illustreras i nedanstående citat från intervjuer.

Men vi räknar på våra 178 dagar när vi lägger ut vår timplan och sen de dagar när vi har friluftsdag eller annan aktivitet så tänker vi också att i många av ämnena, kanske inte alla, men de flesta, så är det en del av undervisningen, även om man gör andra saker. Så vi lägger inte ut fler timmar för att vi har friluftsdagar.

Är det en hel dag som är riktad för något annat kan vi ta höjd för det innan. Men är det bara någon timme så blir det inte på samma sätt, att man tar höjd för det i schemat. Men vi har nog tänkt att det är en generell höjning vi gör, vi ligger ju nära [garanterad undervisningstid] men vi ligger ju lite över, för att det ska finnas utrymme för det. Och det slår ju så olika, ska vi till exempel ha valborgsfirande så slår ju det mot olika ämnen i olika årskurser, beroende på vad man skulle haft under den tiden. Så det är svårt att lägga exakt så att det blir ett nollsummespel.

Anledningarna till att schemalägga mer tid varierar mellan ämnen

De rektorer som svarade att de schemalägger mer undervisningstid än den garanterade ombads att ange anledningarna till detta, utifrån ett antal givna

svarsalternativ.⁵³ Det vanligaste svaret är för alla ämnen att man tar höjd för eventuella oförutsedda schemabrytande aktiviteter. För ämnena matematik, svenska och engelska följer därefter svaret ”utifrån elevernas behov eller måluppfyllelse”. Detta anges av ungefär hälften av rektorerna som svarar att de schemalägger mer undervisningstid i något eller några av dessa ämnen.

En vanlig anledning till att schemalägga mer undervisningstid, framför allt i naturorienterande ämnen, samhällsorienterande ämnen, praktisk-estetiska samt språkval, är att man tar höjd för planerade schemabrytande aktiviteter. Några rektorer beskriver att de tittar på planeringen för kommande läsår och schemalägger mer tid i de ämnen där man vet att undervisningstid kommer att utebli på grund av schemabrytande aktiviteter.

Många rektorer har också valt att i fritext beskriva andra anledningar än de som fanns listade till att de schemalägger mer undervisningstid än den garanterade. Här nämns exempelvis schematekniska faktorer. För att få en samlad skoldag med gemensamma start- och sluttider behöver man ibland anpassa vissa årskursers scheman. Oftast handlar det om att anpassa efter busstider, men ibland också i relation till lunchraster eller till fritidshemmets tider. En rektor beskriver exempelvis:

Låga resultat så vi har gjort en extra satsning på matematik samtidigt som vi utgår från gemensamma sluttider.

En annan anledning som en del skolor anger är att man helt enkelt följer huvudmannens timplan och att utökningen av undervisningstid i vissa ämnen är ett beslut på huvudmannanivå. För vissa ämnen anges också att det är skolans profil som gör att man schemalägger mer undervisningstid. Det handlar om skolor med idrottsprofil som schemalägger mer undervisningstid i idrott och hälsa, skolor som schemalägger mer undervisningstid i musik på grund av kulturprofil eller skolor som schemalägger mer undervisningstid i engelska utifrån skolans språkprofil.

---

⁵³ Följande svarsalternativ gavs i samband med frågan (flera svarsalternativ var möjliga): ”Undervisningstid brukar utebli i ämnet eftersom det är svårt att hitta vikarier i ämnet”, ”Sårbart ämne på grund av få undervisningstillfällen i schemat”, ”Ont om tid i den nationella timplanen för att hinna med alla moment i ämnet”, ”Tar höjd för eventuella oförutsedda schemabrytande aktiviteter”, ”Planerade aktiviteter kommer att sammanfalla med schemalagd tid i ämnet”, ”Förflyttning till ämnet eller vissa moment gör att det försvinner tid”, ”Utifrån elevernas behov eller måluppfyllelse” samt ”Annan anledning, nämligen:”.

5. Uppföljning av garanterad undervisningstid

I det här avsnittet redovisas resultat kopplat till huvudmäns och skolors uppföljning av den garanterade undervisningstiden. Elever i grundskolan ska garanteras minst ett visst antal timmar i varje ämne och stadium. Skolförordningen innehåller dock inte några bestämmelser om uppföljning av undervisningstiden i grundskolan, så detta arbete kan ske på olika sätt.⁵⁴

Nio av tio huvudmän svarar att de följer upp att den garanterade undervisningstiden genomförs

Vi har frågat huvudmännen om och hur de följer upp att den undervisningstid som faktiskt genomförs på deras grundskolor når upp till minst den garanterade. Nio av tio svarar att de följer upp att de uppnår den garanterade undervisningstiden. Av dessa svarar närmare hälften att det görs genom ett administrativt system, närmare hälften att det sker genom dialog och en av tio att de följer upp det på annat sätt.⁵⁵ Exempel på andra sätt som nämns är att det är rektor som ansvarar för uppföljningen.

Fyra av tio huvudmän svarar att uppföljningen görs en gång per läsår medan tre av tio svarar att de följer upp en gång per termin respektive oftare än en gång per termin. Ett fåtal svarar att de gör uppföljningen mer sällan än en gång per läsår. Ett antal huvudmän uppger att de nyligen har påbörjat, eller i närtid kommer att påbörja, uppföljning av genomförd undervisningstid. Citatet nedan ger ett exempel på hur ett sådant arbete kan se ut.

Ett sådant arbete har påbörjats på en skola i form av att lektioner som ställs in där vikarie inte har kunnat sättas in noteras för att kunna planera för hur och när den missade garanterade undervisningstiden kan schemaläggas.

När vi analyserar de kommentarer som en del huvudmän har skrivit tillsammans med sina svar nyanseras emellertid de övergripande resultaten. Det framkommer att en del huvudmän inte genomför någon uppföljning, trots att de har svarat att de gör det. I kommentarer beskriver en del huvudmän att de gör insatser för att säkerställa att den garanterade undervisningstiden schemaläggs, exempelvis att de granskar att skolornas schemaläggning utgår från den nationella timplanen. En del huvudmän beskriver att uppföljning inte är nödvändig eftersom de schemalägger fler timmar än de garanterade i vissa ämnen. Av kommentarerna framkommer sammantaget att många huvudmäns svar avser uppföljning eller kontroll av *planeringen* av undervisningstid, men inte av om planerad undervisningstid i

⁵⁴ Jämför till exempel med 4 kap. 22 § gymnasieförordningen (2010:2039) som anger att huvudmannen ska kunna redovisa hur eleven har fått sin garanterade undervisningstid.

⁵⁵ Frågans svarsalternativ var ”Ja, genom ett administrativt system där genomförd undervisning registreras”, ”Ja, genom dialog” och ”Ja på annat sätt, beskriv kortfattat i rutan nedan”. Flera svarsalternativ var möjliga.

praktiken genomförs eller inte. Det är därför troligt att andelen huvudmän som faktiskt följer upp att eleverna får den garanterade undervisningstiden är lägre än vad enkätsvaren ovan indikerar. Följande kommentarer är några exempel från huvudmän som svarar att de genomför uppföljning av om den genomförda undervisningstiden når upp till minst den garanterade:

Kommunen har ett digitalt system där huvudmannen kan se samtliga scheman. Huvudmannen har ingen regelbunden tillsyn av scheman för att se att timplanen efterföljs.

Vi följer inte upp att varje skola följer den men den lokala timplanen är överenskommen av rektorerna och granskad av central administration.

Det finns också exempel på huvudmän som beskriver att uppföljning sker via närvarosystemet. En sådan uppföljning kräver korrekt inlagda scheman och att det löpande läggs in när undervisning inte har skett i det schemalagda ämnet.

Drygt en av tio huvudmän svarar att de inte följer upp genomförd undervisningstid. Nedanstående citat är exempel från några huvudmän som svarar att de inte gör någon uppföljning.

Vi tillser att garanterad tid ligger schemalagt, men följer inte ännu upp ev. inställda lektioner systematiskt. Vi gjorde en större uppföljning för många år sedan och om jag minns rätt gav den anledning till viss oro.

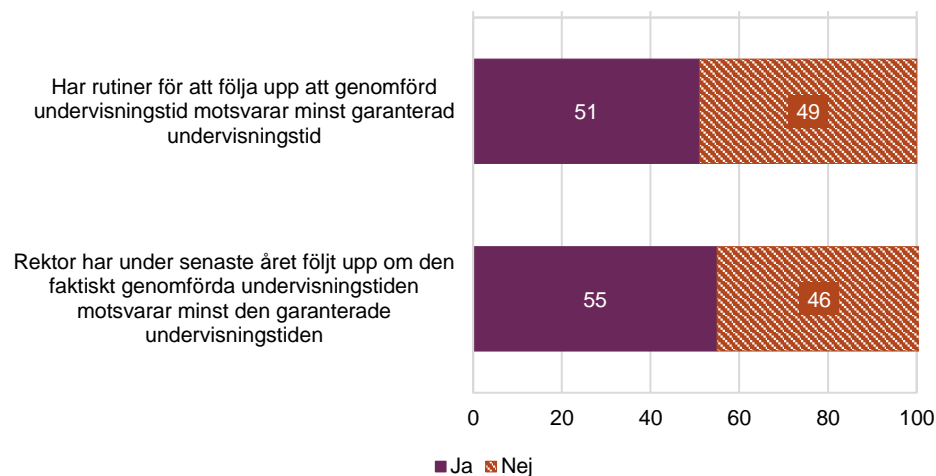
Timplanen är gemensam för kommunens skolor och läggs in i ett administrativt system varifrån scheman skapas. Dock följer vi inte upp i vilken omfattning som lektioner blir inställda av olika anledningar.

Informationen om planerad undervisningstid (dvs. schemat) ligger i ett system, men det följs inte upp av huvudman. Den faktiskt genomförda undervisningstiden är oklart om den ens går att följa upp på ett hanterbart sätt med de system och rutiner vi har idag.

Hälften av skolorna saknar rutiner för att följa upp att elever får den garanterade undervisningstiden

Ungefär hälften av rektorerna svarar i enkäten att det på skolenheten finns rutiner för att följa upp om den faktiskt genomförda undervisningstiden motsvarar den garanterade undervisningstiden, se diagram 15. Hälften av rektorerna svarar att det inte finns sådana rutiner. På frågan om rektor det senaste året har följt upp om den genomförda undervisningstiden motsvarar minst den garanterade svarar närmare hälften nej, se diagram 15. Fyra av tio svarar att de har följt upp för alla stadier och ämnen, medan drygt en av tio svarar att de följt upp för vissa stadier eller ämnen.

Diagram 15. "Finns det på er skolenhet rutiner för att följa upp att den faktiskt genomförda undervisningstiden motsvarar den garanterade undervisningstiden?" och "Har du som rektor under det senaste året följt upp om den faktiskt genomförda undervisningstiden motsvarar (minst) den garanterade undervisningstiden?". Enkät till rektorer. Andelar i procent.

N rutiner=525, n följt upp senaste året=523.

En dryg tredjedel av rektorerna svarar nej på båda frågorna. Anledningar till att rektorer inte har rutiner för uppföljning eller inte genomfört uppföljning under det senaste året varierar. En del beskriver att de inte ser ett behov, andra att de saknar förutsättningar för en sådan uppföljning och vissa att de ser det som ett utvecklingsområde. Det är många som kommenterar att uppföljning av undervisningstid inte behövs eftersom det ställs in så pass lite undervisning eller för att man schemalägger mer undervisningstid än den garanterade. Flera kommenterar också att i de fall det blir schemabrytande aktiviteter är det så lite tid det handlar om att det inte är nödvändigt att följa upp.

Jag utgår ifrån att schemat följs och eftersom det ligger extratid i i stort sett samtliga ämnen förutsätter jag att eleverna får den garanterade undervisningstiden.

Vi säkerställer i schemalagging att eleverna får den garanterade undervisningstiden. Vi ställer inte in lektioner. Men skulle vi märka att vi inte får tag i vikarier eller inte kan lösa det på annat sätt skulle vi behöva följa upp detta. Men så är inte fallet idag.

Det beskrivs också av flera rektorer att man saknar system med möjlighet att följa den undervisningstid elever får och undervisningstid som av olika anledningar uteblir, alternativt att man helt enkelt saknar rutiner för uppföljning av detta. Några rektorer hänvisar också till tidsbrist. Flera betonar att det vore praktiskt svårt att som rektor följa om det på lektionerna faktiskt sker undervisning i det schemalagda ämnet.

Praktiskt mycket svårt att genomföra. Om till exempel en vikarie har ett annat ämne finns inget sätt att registrera detta. Vi har en del överutlägg mot timplanen för att kompensera för tid som försvinner.

Därför att det finns så många faktorer som påverkar den garanterade undervisningstiden till exempel om det varit konflikt efter en rast och lärarna behöver reda i den innan undervisningen kan komma igång.

Att följa varje elevs garanterade undervisningstid skulle innebära väldigt mycket administrativt arbete. Att på helheten se till att lägga ut tid i varje ämne så att eleverna har mer tid än den garanterade undervisningstiden så att man kan göra ett överslag på att de kommer att få den trots nationella prov, schemabrytande dagar, idrottsdagar, kulturgaranti, simning med mera känns mer rimligt. Samtidigt ökar undervisningstiden för eleverna och vi lägger på extra för att vara säkra på att de får sin garanterade undervisningstid, vilket ger långa dagar för eleverna.

Några rektorer skriver också att de ser utvecklingsbehov på området:

Vi har tidigare utgått ifrån att den schemalagda tiden utifrån vår timplan har haft marginal för schemabrytande aktiviteter. Vi har dock sett av vi behöver följa upp och granska för att garantera att eleverna får den undervisningstid som har rätt till.

Majoriteten av rektorer uppger att huvudmannen inte efterfrågar uppföljning av undervisningstid

De rektorer som svarade att de har rutiner för uppföljning eller att de gör uppföljning fick frågan om huvudmannen efterfrågar att ta del av uppföljningen. Sex av tio rektorer svarar att det inte efterfrågas, se diagram 16. Bland dessa är det flera som anger att det beror på att huvudmannen förväntar sig och har tillit till att rektorerna ser till att den garanterade undervisningstiden efterlevs, och att huvudmannen endast följer upp att schemaläggningen utgår från den garanterade undervisningstiden.

Huvudmannens uppföljning fokuserar på att den utlagda tiden i schema stämmer överens med den garanterade undervisningstiden.

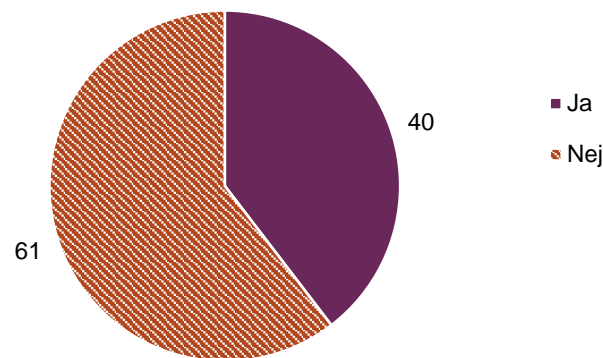
Årligen rapporterar vi timplan och kommunicerar utökning och minskning. årligt utfall efterfrågas ej.

Även i intervjuer berättar rektorer samstämmigt att huvudmannen inte efterfrågar någon uppföljning av undervisningstiden, men en rektor berättar att huvudmannen vill ha rapport i de fall då lektioner blir inställda.

Bland de rektorer som svarar att huvudmannen efterfrågar uppföljningen är det några som uppger att huvudmannen löpande kan följa registrerade eller inställda lektioner i de digitala systemen. Nedanstående citat från en rektor illustrerar hur huvudmannen tar del av en redovisning av inställda lektioner och kompensation av dessa.

I kvartalsuppföljningar där resultat och kvalitet redovisas, redovisas också en översikt över inställda lektioner och hur dessa kompenserats.

Diagram 16. "Efterfrågar huvudmannen uppföljningen av undervisningstid?" Enkät till rektorer. Andelar i procent.

n=327. Endast rektorer som svarat att de har rutiner för uppföljning eller som svarat att de har följt upp det senaste året har fått frågan.

Vanligast att uppföljning sker via ett digitalt system eller dialog

De rektorer som svarade att de har rutiner för att följa upp om den genomförda undervisningstiden motsvarar minst den garanterade, eller som svarade att de har gjort detta under det senaste året, ombads att i text beskriva hur uppföljningen går till. Flera beskriver att de har digitala system för att följa upp om den undervisningstid som genomförs motsvarar minst den garanterade. Få beskriver i detalj hur det går till, men många beskriver att uppföljningen görs med hjälp av schemaprogram eller i det digitala system där lärare registrerar elevers närvaro och där genomförda lektioner kan registreras. Ett fåtal rektorer svarar att uppföljningen i stället görs analogt, exempelvis genom att utebliven undervisningstid i samband med schemabrytande aktiviteter beräknas för hand. Nedan följer två exempel på digital respektive analog uppföljning:

Den totala undervisningen i alla ämnen och årskurser finns att utläsa i [det digitala systemet]. Kollas i slutet av höstterminen och vid en par tillfällen under vårterminen. Innan sportlov, påsklov för ev. korrigeringar och i slutet på vårterminen för att kontrollera att eleverna har fått den garanterade undervisningstiden. Enbart totalsumman av den garanterade undervisningstiden rapporteras till huvudman i slutet på läsåret.

Genom att analysera aktivitetsårshjul, frånvaro och att "handräkna" lösningar vid frånvaro.

Likt en del huvudmän, beskriver en del rektorer hur skolans förebyggande arbete för att garantera undervisningstiden ser ut, snarare än uppföljning av i vilken utsträckning eleverna får den garanterade undervisningstiden. Det indikerar att den faktiska andelen skolor som följer upp undervisningstiden är lägre än vad som redovisas i diagram 15 ovan. De förebyggande åtgärder som rektorerna beskriver är att de schemalägger mer undervisningstid än den garanterade, att de planerar in schemabrytande aktiviteter i kalendarier så att det inte ska gå ut över

den garanterade undervisningstiden och att ordinarie lärare alltid förbereder så att vikarier ska kunna följa planeringen vid ordinarie lärares frånvaro.

Några rektorer beskriver att de följer upp genom olika typer av dokumentation, exempelvis vid lärares frånvaro. Andra beskriver att de dokumenterar schemabrytande aktiviteter eller inställda lektioner och avvikelser från schemat, för att kunna se hur det påverkar elevernas garanterade undervisningstid. En rektor beskriver så här:

Vi har fyra perioder med schema över läsåret och kan justera schemat och utlägg beroende på behov och om något ämne förlorat undervisningstid.

Vissa rektorer beskriver att uppföljningen helt eller delvis sker genom dialog eller samtal, vanligtvis mellan rektor och lärare. Andra beskriver att det sker genom dialog mellan rektor och arbetslagsledare, i de olika arbetslagen på skolenheten eller genom dialog med biträdande rektor eller skolans ledningsgrupp. Det finns även exempel där uppföljning sker genom dialog med schemaläggare och administratörer.

Ett fåtal rektorer beskriver att deras uppföljning helt eller delvis sker genom lektionsbesök. Det finns exempel på rektorer som beskriver att eftersom deras skolenhet är så liten har de en bra överblick över avvikelser från schemat och kan korrigera vid behov för att se till att eleverna får den garanterade undervisningstiden.

I intervjuer framkommer att det inte sker någon systematisk uppföljning av undervisningstiden

I intervjuer uppger såväl rektorer som lärare samstämmt att man inte följer upp i vilken utsträckning som planerad undervisningstid genomförs och om den minst motsvarar den garanterade undervisningstiden. I de flesta fall motiveras det av att man så gott som aldrig ställer in lektioner och att man därför inte behöver följa upp att eleverna får den garanterade undervisningstiden. En rektor beskriver att det beror på att det saknas administrativa förutsättningar för sådan uppföljning. En lärare som undervisar i ett praktisk-estetiskt ämne berättar att det är upp till läraren själv att ha koll på att undervisningstid inte uteblir i ämnet:

Jag undervisar ju i ett sådant ämne som blir väldigt drabbat om det infaller saker just den veckodagen... Då får man ju vara lite "på" själv, det gäller att hänga med själv så att det inte bara rullar på utan man får säga "stopp det här är min tid".

Några respondenter berättar att man inte gör någon systematisk uppföljning av genomförd undervisningstid i efterhand, men att man däremot i planeringen av läsåret försöker sprida ut schemabrytande aktiviteter såsom friluftsdagar så att de inte drabbar samma veckodag och därmed samma ämnen. Liksom i resultaten från enkäten till huvudmän, framkommer även i intervjuer exempel på skolor som menar att man genom en god planering ser till att elever får den garanterade undervisningstiden. Vi får också höra exempel från skolor där man inte har full

överblick på att den planerade undervisningstiden faktiskt motsvarar den garanterade undervisningstiden:

Vi tittar inte på alla scheman, det inser jag ju nu, vi tittar på vissa scheman - ligger det ute så mycket tid som vi har sagt? Och då kan man upptäcka att ”oj här saknas det lite, då behöver vi öka på”. Men vi kollar inte igenom alla scheman och räknar på varje... Det skulle vi behöva göra kanske men då hade vi behöver mycket mer tid. Schemana är klara i god tid så det är inte alltid helt enkelt när det blir förändringar i schemat.

Hälften av skolorna dokumenterar när lektioner ställs in eller när undervisningstid uteblir

Vi frågade rektorerna om man på skolenheten dokumenterar när lektioner ställs in eller när schemalagd undervisning på andra sätt uteblir. Ungefär hälften av rektorerna svarar att detta dokumenteras. Nästan fyra av tio svarar nej på frågan medan nästan två av tio svarar att de inte kan bedöma frågan.

Bland dem som inte dokumenterar, liksom bland dem som svarar att de inte kan bedöma, är det många som anger att det beror på att undervisning aldrig ställs in på deras skola, alternativt att utebliven undervisningstid i ett ämne ersätts med undervisning i ett annat ämne. Med frågan avsågs emellertid inte enbart inställda lektioner i bemärkelsen att eleverna får ledigt, utan även andra tillfällen då schemalagd undervisningstid i ett ämne av olika anledningar uteblir. Så här kommenterar några rektorer sitt svar på frågan:

Ja, vad gäller eventuella lektioner som ställs in men inte sådana där vi har schemabrytande aktiviteter för att arbeta för trygghet, gemenskap och liknande.

Dock har lärarna som uppgift att ha koll på vilka ev. moment och ämnen som blir drabbade så att de kan kompensera under ramen för elevernas undervisningstid.

Det kan vara så att om t.ex. slöjden uteblir så får eleverna mer undervisningstid i något annat ämne.

Ovanligt att huvudmännen har riktlinjer för vad som utgör undervisningstid

Vi frågade huvudmännen om de har riktlinjer för vad som ska räknas som undervisningstid på deras grundskolor, exempelvis om en schemabrytande aktivitet ska räknas som undervisningstid och därmed ingå i den garanterade undervisningstiden. Drygt hälften av huvudmännen svarar ja på frågan. Trots detta skriver flera av dessa huvudmän i kommentarer att de avser riktlinjer för hur undervisningstiden ska förläggas (det vill säga någon form av lokal timplan), inte vilka aktiviteter som kan ingå i undervisningstiden och vad som istället ska utgöra en del av utbildningen. Den verkliga andelen huvudmän som tagit fram sådana riktlinjer är därför troligen lägre än den andel som redovisas ovan. Följande kommentar är ett av flera exempel på detta:

Det finns inte några egna riktlinjer men skolorna följer gemensamt de nationella riktlinjerna och timplanen.

I den nationella timplanen framgår endast hur många timmar elever har rätt till i respektive ämne och stadium, inte vilka aktiviteter som kan eller inte kan ingå i dessa timmar. Några huvudmän lyfter i kommentarer att det förs samtal och diskussioner om vad som ska räknas som undervisningstid på huvudmannens skolor, men att det inte finns skriftliga riktlinjer.

Vi håller på att arbeta med att ta fram en riktlinje för tillämpning av timplanen och där tydliggöra vad som ska räknas som undervisningstid.

I enkäten till rektorer framkommer också att en del rektorer uppfattar det som otydligt vilka aktiviteter som kan räknas som undervisningstid, och därmed ingå i den garanterade undervisningstiden, och inte.

Jag anser att det är oklart när man ska jobba med kap 1 och 2 i läroplanen då delar av det som står där inte är direkt kopplat till kursplanen i något ämne. Om man jobbar med exempelvis klassråd, värdegrundsfrågor etc. på mentorstid, kan man då räkna det som undervisning och i så fall ta tid från några ämnen (skolans val) eller blir det extra undervisningstid i så fall.

Även i intervjuer framkommer att skolorna generellt inte har några diskussioner eller riktlinjer om vilka aktiviteter som kan, eller inte kan, räknas som undervisningstid i ett ämne eller om skillnaderna mellan undervisning och utbildning.

6. Utmaningar och framgångsfaktorer för att garantera undervisningstiden

I de föregående avsnitten har vi redovisat resultat kopplat till utebliven schemalagd undervisningstid, planering av undervisningstiden samt uppföljning av undervisningstiden. I det här avsnittet redovisas rektorers och lärares bedömningar av om eleverna på deras skolor ges garanterad undervisningstid samt vilka utmaningar och framgångsfaktorer som finns kopplat till detta.

I intervjuer bedömer rektorer samstämmigt att eleverna på deras skolor ges den garanterade undervisningstiden. Även om ingen av de intervjuade skolorna gör någon systematisk uppföljning av om den genomförda undervisningstiden motsvarar minst den garanterade, är rektorernas bedömning att eleverna får den undervisningstid de ska ha. De lyfter framgångsfaktorer såsom en bra planering och schemaläggning samt engagerade och noggranna lärare. Rektorerna beskriver att lärarna är måna om att eleverna ska få sin undervisningstid. Några skolor beskriver att man på senare tid har förbättrat arbetet med undervisningstiden. Så här säger en rektor:

Har det varit nationella prov på förmiddagen, då har man fortfarande lektioner på eftermiddagen. Så att det inte blir ”de får gå hem för de har haft nationella prov”, vilket det kanske var tidigare, långt tillbaka... Det är viktigt att eleverna får sin undervisningstid, att de får det de ska ha.

De utmaningar som rektorerna lyfter i relation till att garantera eleverna undervisningstiden är dels svårigheter med vikarietillsättning, dels schematekniska aspekter såsom bestämmelser kring lärarnas undervisningstid och planeringstid.

Även de lärare som har intervjuats uppger att de tror att eleverna i stort sett får den garanterade undervisningstiden, men att det finns utmaningar. Lärare framhåller att eleverna får sin garanterade undervisningstid förutsatt att schemat följs till punkt och pricka, men inte om det sker avvikelser från schemat. Andra utmaningar som framkommer i intervjuer med lärare är bristande tillgång till vikarier i vissa ämnen, i synnerhet praktisk-estetiska ämnen och språkval, att man behöver förhålla sig till tider för skolskjuts samt tillgång till ämnessalar. Även vissa specifika aktiviteter, exempelvis de veckor då det är simundervisning, nämns som hinder för att kunna genomföra ordinarie undervisning. Lärarna beskriver god arbetsmiljö, en bra schemaläggning och tillgång till bra och kända vikarier som viktiga aspekter för att eleverna ska få den garanterade undervisningstiden.

På några skolor framkommer att det finns enskilda elever som inte får den garanterade undervisningstiden i alla ämnen. På en skola berättar lärarna att elever går ifrån den ordinarie undervisningen för att delta i Kulturskolans

verksamhet.⁵⁶ På en annan skola där man har idrottsprofil kan elever enligt lärare gå miste om ordinarie undervisning när de deltar i mästerskap och liknande.

De flesta rektorer bedömer att eleverna ges garanterad undervisningstid – men svårare på skolor med högstadium

I enkäten till rektorer frågade vi om rektorerna bedömer att eleverna på deras skola i praktiken ges minst den garanterade undervisningstiden i alla ämnen och stadier. Totalt svarar nio av tio rektorer i grundskolan ja på frågan. Sex procent svarar att eleverna inte ges den garanterade undervisningstiden i alla ämnen eller stadier och fyra procent svarar att de inte kan bedöma detta. Så här skriver en rektor:

Då rutiner inte finns för dokumentation och uppföljning är det svårbedömt men under nationella prov garanteras inte undervisningstiden då vikariebehovet ökar markant.

På frågan om det är en utmaning att ge eleverna den garanterade undervisningstiden svarar en femtedel av rektorerna att det är en utmaning i vissa ämnen eller stadier medan sex procent svarar att det är en utmaning i alla ämnen och stadier.

Resultaten skiljer sig mellan skolor som har högstadium och skolor som inte har högstadium. Rektorer på skolor med högstadium bedömer i lägre utsträckning att eleverna ges den garanterade undervisningstiden och i högre utsträckning att det är en utmaning, se diagram 17.

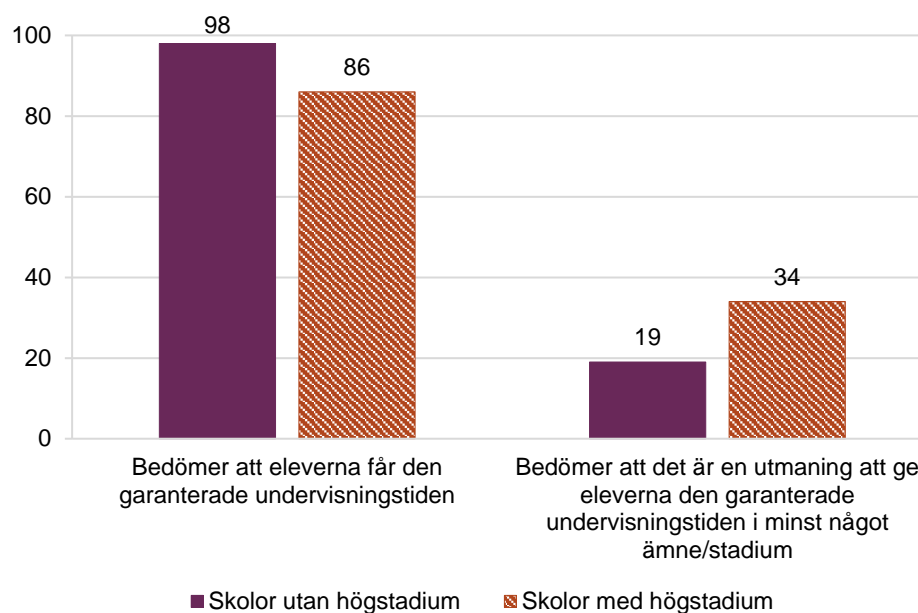
På skolor som endast har högstadium⁵⁷ svarar fyra av tio rektorer att det är en utmaning att ge eleverna den garanterade undervisningstiden i minst något ämne eller stadium och tre av tio att eleverna inte ges den garanterade undervisningstiden i alla ämnen eller stadier.

---

⁵⁶ Vad som gäller i fråga om ledighet för att få delta i kulturskolan eller samverkan mellan skola och kulturskolan finns att läsa på Skolverkets hemsida <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/ledighet-i-skolan#Ledighetforattdeltaikulturskolan> samt <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/organisera-samverkan-mellan-skola-och-kulturskola>.

⁵⁷ Totalt antal skolor som bara har högstadium i vårt underlag är 70 skolor.

Diagram 17. "Bedömer du att eleverna på er skolenhet i praktiken ges minst den garanterade undervisningstiden?" och "Bedömer du att det är en utmaning för er att i praktiken ge eleverna på din skolenhet den garanterade undervisningstiden?" Andel (procent) rektorer som svarar ja.

Skolor utan högstadium n = 315, skolor med högstadium n= 214. Svartalternativen för frågan om eleverna ges minst garanterad undervisningstid var "Ja" och "Nej, inte i alla ämnen och stadier". Svartalternativen för frågan om det är en utmaning att ge eleverna garanterad undervisningstid var "Ja, i alla ämnen/stadier", "Ja, i vissa ämnen/stadier och "Nej". Rektorer som svarat "kan inte bedöma" (n=20) har exkluderats ur analysen. Skillnaderna är statistiskt signifikanta med 95 procents konfidensgrad. För att se om skillnaderna kvarstår även när vi kontrollerar för andra variabler, såsom skolstorlek, huvudmannatyp och regiongrupp, genomfördes en regressionsanalys. Även med kontrollvariabler är det ovan redovisade sambandet signifikant, se bilaga 1 för mer information.

Tillgång till ämneslärare och salar beskrivs som utmaningar för att ge garanterad undervisningstid

De flesta rektorer som har valt att i text beskriva vilka utmaningar de har när det gäller att ge eleverna den garanterade undervisningstiden beskriver att det handlar dels om lärares frånvaro i kombination med svårigheter med vikarietillsättning, dels om schematekniska och praktiska aspekter. Det senare handlar till stor del, som tidigare nämnts, om praktiska utmaningar kopplat till lokaler och förflyttningar. Skolor som är beroende av busstrafik, eller där elever behöver resa till andra skolor för att få undervisning i vissa ämnen, beskriver att det kan vara en utmaning att få schemat att fungera på ett bra sätt. I de fall undervisningstid uteblir i dessa ämnen är det svårt att kompensera för det i efterhand, eftersom man behöver samsas om såväl lärare som ämnessalar. Flera respondenter nämner i det här sammanhanget särskilt praktisk-estetiska ämnen i de högre årskurserna samt språkval i årskurs 6:

Det är betydligt svårare att få ihop det på mellanstadiet där vi har ämnen på andra skolor samt restider att ta hänsyn till och dessutom få ihop det inom ramen för lärarnas arbetstid (och tillgång till möten, samverkan etc.).

Årskurs 6 reser för hemkunskap och moderna språk. Detta går att få ihop med tanke på den garanterade undervisningstiden men är tajt.

I slöjd, hemkunskap och musik pga. att det inte finns tillgängliga lärare och salar att ta igen förlorade lektioner.

Både att skoldagen förkortas för vissa på grund av bussar (lektionerna trängs, schemat mindre luftigt, försvinner tid på grund av detta) men också att skoldagen blir längre för elever för att kunna genomföra garanterad undervisningstid.

Tillgång till vikarier med ämneskunskap beskrivs som en större utmaning i högstadiet, och till viss del i mellanstadiet, än i lägre stadier. Förutom praktisk-estetiska ämnen och språkval, kan det enligt några rektorer även vara en utmaning i matematikämnet och i naturorienterande ämnen.

Det beskrivs som en utmaning att ge den garanterade undervisningstiden både i de ämnen som har många garanterade undervisningstimmar, och således många lektionstillfällen under veckan, och i de ämnen som har få. Ämnen som har få undervisningstillfällen riskerar att drabbas särskilt hårt vid schemabrytande aktiviteter, medan de ämnen som har många lektionstillfällen per automatik drabbas oftare.

I ämnen som eleverna bara har ett pass/vecka, som till exempel Hemkunskap, slöjd eller musik blir påverkan större om lektioner går bort någon eller några veckor.

Flera rektorer som i enkäten beskriver att schemabrytande aktiviteter leder till utebliven undervisningstid, och ibland således till utmaningar med att garantera eleverna undervisningstiden, betonar samtidigt att aktiviteterna är viktiga för elevers trygghet och trivsel. Det handlar till exempel om olika typer av trivselaktiviteter i början och i slutet av terminen, eller andra aktiviteter som syftar till att bryta ordinarie undervisning för att motivera elever eller skapa gemenskap.

7. Skolbyten i relation till garanterad undervisningstid

I den nationella timplanen för grundskolan framgår hur många undervisningstimmar elever ska få i respektive ämne och stadium, men det anges inte hur undervisningstiden ska fördelas mellan årskurserna i ett stadium. Enligt skolförordningen är det huvudmannen som, efter förslag från rektor, beslutar om fördelningen av timmar mellan olika årskurser i grundskolan.⁵⁸ Det innebär att det kan se olika ut hur skolor väljer att förlägga undervisningstimmarna inom ett stadium. Skolbyten, i synnerhet om elever byter skola *inom* ett stadium, kan därför innebära en risk för att elever går miste om undervisningstid i ett ämne. I kartläggningen har vi därför ställt frågor om skolbyten.⁵⁹

I intervjuer beskriver respondenter samstämmigt att det vid skolbyten inte överlämnas information om den undervisningstid elever har fått. Det gäller både när de tar emot elever från andra skolor och när elever byter från deras skola till en annan. Respondenter beskriver att de i vissa fall kan ge eller få information om vilka ämnen elever har läst, eller information om elevernas frånvaro, men inte information om mängden undervisningstid elever har fått i respektive ämne. Utifrån detta beskriver några respondenter de problem som kan uppstå i relation till den garanterade undervisningstiden vid skolbyten. Följande citat från lärare är några sådana exempel:

Vi har ingen aning om hur skolan som eleven kommer ifrån har lagt upp undervisningstiden heller. (...) Det skulle nog vara praktiskt omöjligt. Om vi säger No-ämnena speciellt... Om någon skola skulle ha valt att lägga all kemi i årskurs 7, så kommer de till oss som har No-ämnena utspritt... då skulle det faktiskt vara väldigt svårt att undervisa en elev i mera fysik. Så ett [skol]byte på högstadiet är svårt.

Och sen kan det bli lite snett för vi periodläser ju ämnen. Det kan ju bli tokigt där när de kommer, då kan de ju ha missat ett helt ämne, i So- och No-ämnena... Det är sällan man som lärare får frågan vilka ämnen eleven har läst. Men vi brukar ju fråga, när man får en ny [elev], ”har du läst någon fysik i år?” och då försöker man ju att [eleven] hamnar i en grupp så att det blir i ämnen som [eleven] inte har läst.

Jag vet flera elever som då kanske inte haft bild på hösten och så byter de skola till vårterminen och i den skolan har man haft bild på hösten och då får barnet ingen bild. Det har varit bekymmer.

För de skolor som har intag av elever i årskurs 6 kan det vara särskilt sårbart att kunna ge eleverna den garanterade undervisningstiden i mellanstadiet, beroende på hur undervisningstiden har lagts upp på den föregående skolan. Detta uppges kunna få konsekvenser i relation till elevens rätt till korrekt undervisningstid i varje ämne.

⁵⁸ 9 kap. 4 § skolförordningen (2011:185).

⁵⁹ Skolbyten regleras inte i skolförfattningarna. Notera dock vad 3 kap. 12j § skollagen föreskrifter om överlämning av uppgifter vid övergång mellan och inom skolformer, se prop. 2017/18:183 s.136 (då betecknad 12 g §).

Ovanligt att skolor överlämnar information om undervisningstid vid skolbyten

I enkäten till rektorer frågade vi hur ofta det förekommer att de får information om den undervisningstid som elever har getts i respektive ämne när elever byter till deras skolenhet. Majoriteten, drygt sex av tio rektorer, svarar att de aldrig får sådan information. Ungefär två av tio svarar att de ibland får det och sex procent svarar att de alltid eller nästan alltid får det, se diagram 18. Vi ställde också den omvända frågan, det vill säga hur ofta det förekommer att skolorna vid skolbyten överlämnar information om den undervisningstid som eleven har fått i respektive ämne. Hälften av rektorerna svarar att de aldrig överlämnar sådan information medan knappt tre av tio svarar att de ibland gör det, se diagram 18.

I granskningen av de kommentarer som en del rektorer har skrivit tillsammans med sitt svar framkommer dock att en del av de rektorer som svarar att de ger eller får information om den undervisningstid som elever har fått i varje ämne, i själva verket syftar på överlämning av annan typ av information såsom elevernas resultat eller frånvaro. Andelen skolor som faktiskt överlämnar information om undervisningstid är därför troligen lägre än de andelar som visas i diagram 18.

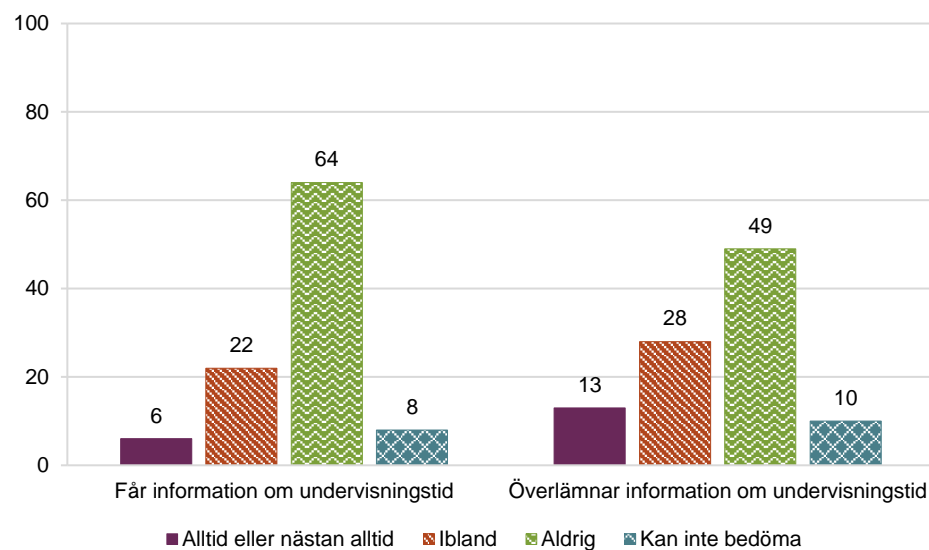
Rektorer beskriver i kommentarer, liksom i intervjuer, att det är vanligt att information om elevers frånvaro, måluppfyllelse eller anpassad studiegång överlämnas vid skolbyten, men inte information om mängden undervisningstid i respektive ämne.

Vi försöker att få reda på vilka avsnitt eleven har läst inom SO, NO och Matte men vi har inte fått veta totala undervisningstiden för eleven.

I överlämningen får vi ta del av måluppfyllelse i de ämnen eleven har läst. I årskurserna 4–6 kan det hända att eleven inte läst ett NO- eller SO-ämne som vi redan arbetat med här på skolan innevarande termin.

Problematiken på mellanstadiet hur fördelningen av So/No-ämnena ska fördelas per termin. Vi har beslutat att läsa alla ämnena varje termin då vi såg en problematik när vi fick nya elever som bara läst två ämnen/termin.

Diagram 18. "När elever byter till er skolenhet, hur ofta förekommer det att ni får information om den undervisningstid som eleven har getts på den förra skolan i respektive ämne?" och "När elever byter från er skolenhet, hur ofta förekommer det att ni överlämnar information om den undervisningstid som eleven har getts i respektive ämne?" Enkät till rektorer. Andelar i procent.

n=528

I kommentarer lyfter en del rektorer att anledningen till att man inte överlämnar eller får information om undervisningstiden är att man har en gemensam timplan inom huvudmannen. Detta underlättar enligt rektorerna skolbyten inom huvudmannens skolor och säkerställer att elever får sin garanterade undervisningstid. När det gäller skolbyten till eller från andra huvudmän kan det däremot uppstå svårigheter kopplat till vilken undervisningstid eleven fått i respektive ämne:

Vi följer [kommunens] rekommendationer angående hur mycket undervisningstid vi har i varje årskurs och flyttar eleven inom [kommunens] skolor så är detta inte ett problem. Dock blir det ett problem när vi skickar elever till friskolor. Sedan kvarstår problemet med att elever vid byte läser olika moment i olika ordning.

Eftersom timplanerna ser olika ut från skola till skola kan det vara så att den nya eleven inte läst tex teknik medan vår skola redan haft detta ämne. Det är en utmaning.

8. Sammanfattande diskussion

Skolverket ser i denna kartläggning att de flesta rektorer bedömer att eleverna får den garanterade undervisningstiden. Kartläggningen visar dock att schemalagd undervisningstid av olika anledningar kan utebli och att många skolor inte följer upp i vilken utsträckning det påverkar den garanterade undervisningstiden. Vidare visar resultaten att det varierar mellan skolor vad som räknas som såväl genomförd som utebliven undervisningstid och hur aktivt skolor arbetar med att säkerställa undervisningstiden. Nedan presenteras kartläggningens centrala slutsatser.

Flera anledningar till att schemalagd undervisningstid uteblir

Under en tvåveckorsperiod i september 2024 uteblev schemalagd undervisningstid i någon utsträckning på fyra av tio skolor. I majoriteten av fallen kompensterades inte eleverna för den uteblivna undervisningstiden. I en del fall beror det på att den uteblivna undervisningstiden inte bedöms gå ut över den garanterade undervisningstiden. I andra fall är det praktiska svårigheter, exempelvis schematekniska hinder, som gör att eleverna inte får igen den förlorade undervisningstiden. Särskilt svårt är det att ta igen förlorad undervisningstid i praktisk-estetiska ämnen, då dessa kräver tillgång till anpassade lokaler och särskilda kompetenser. Vi ser också att en del skolor främst lägger vikt vid att kompensera eleverna för uteblivet undervisningsinnehåll, exempelvis på nästkommande lektion, snarare än för den faktiska undervisningstid som uteblivit.

Schemalagd undervisningstid kan utebli av olika anledningar. Olika typer av schemabrytande aktiviteter⁶⁰ och svårigheter i vikarietillsättning är de vanligaste anledningarna. Det förekommer också att vikarier som sätts in när ordinarie lärare är frånvarande undervisar i ett annat ämne än det schemalagda.

Genomförandet av de nationella proven framhålls också som en anledning till att schemalagd undervisningstid kan utebli. De nationella proven ska ingå i undervisningstiden i grundskolan. När lärare behöver bedöma prov eller agera provvakter, ökar dock behovet av vikarier, vilket kan leda till att undervisningstid uteblir i de fall vikarier inte finns att tillgå. Det framkommer också att de nationella proven kan leda till att undervisningstid kan utebli i vissa ämnen, i synnerhet praktisk-estetiska ämnen, då genomförandet kan sammanfalla med de veckodagar då undervisningen i de praktisk-estetiska ämnena sker. Skolverket har som målsättning att fördela de nationella proven på olika veckodagar, men det är

---

⁶⁰ Det bör noteras att schemabrytande aktiviteter, exempelvis studiebesök, i vissa fall kan, och bör, räknas som undervisningstid i ett ämne. När schemabrytande aktiviteter anges som en anledning till att undervisningstid uteblivit, handlar det exempelvis om att aktiviteterna leder till att elever går miste i undervisningstid i andra ämnen utan att detta kompenseras i efterhand.

inte alltid målet kan uppnås, bland annat med hänsyn till skollov och helgdagar.⁶¹ Skolverket beslutar ungefär 1–1,5 år i förväg förskrifter som reglerar provdatumen, så att rektorer och huvudmän ska få möjlighet att planera undervisningstiden på ett bra sätt.

Resultaten visar att det på många skolor är vanligare att undervisningstid uteblir i praktisk-estetiska ämnen jämfört med övriga ämnen. Det beror inte minst på att vikarietillsättning är svårare för dessa ämnen på grund av brist på vikarier med behörighet eller tillräcklig ämneskunskap. Att det ofta är färre lärare på skolan som undervisar i dessa ämnen kan också bidra till att undervisningstid utgår när läraren är frånvarande. Samtidigt är det de ämnen som har flest undervisningstimmar och därmed förekommer oftare på schemat, exempelvis svenska och matematik, som framför allt riskerar att drabbas exempelvis vid oförutsedda schemabrytande aktiviteter.

Resultaten i kartläggningen går i linje med resultaten i Skolverkets tidigare studier om garanterad undervisningstid. I Skolverkets rapport från 2013 om garanterad undervisningstid i grundskolan framkom i intervjuer att skolor sällan behöver ställa in lektioner, men att det, i de fall det händer, är svårt att kompensera eleverna för den uteblivna undervisningstiden.⁶² I Skolverkets rapport från 2015 om garanterad undervisningstid i gymnasieskolan, uppgav en av fem lärare att deras lektioner hade blivit inställda någon gång under en tvåveckorsperiod.⁶³

Vanligare att schemalagd undervisningstid uteblivit i högstadiet än i låg- och mellanstadiet

Hälften av rektorerna på skolor med högstadium svarar att undervisningstid har uteblivit i högstadiet under en tvåveckorsperiod, medan motsvarande andel i mellanstadiet och i lågstadiet är en tredjedel respektive en fjärdedel. Två förklaringar till skillnaderna är att behovet av ämneskunskaper hos vikarier ökar i de högre årskurserna och att lägre årskurser prioriteras framför högre årskurser vid vikariebrist.

Vid ordinarie lärares frånvaro försöker skolor i möjligaste mån undvika att ställa in lektioner i bemärkelsen att ge eleverna ledigt. Eftersom kraven som ställs på skolan vad gäller tillsyn är högre för elever i de lägre åldrarna⁶⁴, sker det så gott som aldrig att lektioner ställs in i de lägre årskurserna. Det förekommer däremot i de högre årskurserna. På ungefär en av tio skolor med högstadium händer det ibland att lektioner behöver ställas in på så sätt att eleverna får ledigt.

⁶¹ Det är många faktorer som behöver tas hänsyn till i planeringen av provdatum. Proven ska genomföras så sent på läsåret som möjligt, för att kunna användas som ett stöd i betygssättningen och för att eleverna ska ha hunnit få så mycket undervisning som möjligt innan provet genomförs. Samtidigt behöver hänsyn tas till bland annat helgdagar, skollov (vilka kan förläggas på olika veckor i landet) samt att proven inte ska förläggas på vissa veckodagar i anslutning till skollov.

⁶² Skolverket (2013).

⁶³ Skolverket (2015).

⁶⁴ Huvudmannens tillsynsansvar för eleverna framgår inte av skollagen utan av praxis från Högsta domstolen samt beslut från Skolinspektionen och Justitieombudsmannen (JO).

De flesta rektorer bedömer att de kan garantera undervisningstiden – men svårare i skolor med högstadium

Resultaten visar att de flesta rektorer bedömer att eleverna på deras skola får den garanterade undervisningstiden i alla ämnen. En fjärdedel bedömer dock att det är en utmaning att lyckas. De rektorer som bedömer att eleverna inte ges den garanterade undervisningstiden hänvisar bland annat till bristande tillgång till vikarier och lokaler. Skolors olika förutsättningar påverkar således möjligheterna att garantera elever den undervisningstid de har rätt till i respektive ämne.

Rektorer på skolor med högstadium bedömer i lägre utsträckning än rektorer på låg- och mellanstadieskolor att eleverna ges den garanterade undervisningstiden i alla ämnen. De bedömer också i högre utsträckning att det är en utmaning att lyckas med detta. Detta går i linje med det ovan redovisade resultatet att det under en tvåveckorsperiod var vanligare att undervisningstid uteblev i högstadiet än i lägre stadier. Sammantaget indikerar dessa resultat att det kan vara en utmaning att ge elever i högstadiet den undervisningstid som de har rätt till i alla ämnen.

Kartläggningen visar även att det kan vara en större utmaning att garantera undervisningstiden i vissa ämnen än i andra. Det gäller framför allt praktisk-estetiska ämnen, där det både är vanligare att det uteblir schemalagd undervisningstid och är svårare att kompensera för förlorad undervisningstid.

Många skolor följer inte upp om elever får den garanterade undervisningstiden i varje ämne

Resultaten indikerar att många skolor saknar arbetssätt för att veta om utebliven undervisningstid påverkar den garanterade undervisningstiden. Hälften av skolorna saknar rutiner för att följa upp om den faktiskt genomförda undervisningstiden minst motsvarar den garanterade. I intervjuer beskriver respondenter samstämmigt att någon systematisk uppföljning av genomförd och utebliven undervisningstid inte görs. Många bedömer att det inte är nödvändigt att följa upp om den genomförda undervisningstiden motsvarar minst den garanterade och pekar exempelvis på att man inför ett läsår schemalägger mer undervisningstid än den garanterade. En annan anledning till att uppföljning inte görs är att lektioner aldrig, eller sällan, ställs in. Vad som räknas som en inställd lektion varierar dock mellan skolor, beroende på hur man definierar undervisning (se vidare nedan). Det förekommer exempelvis att elever, framför allt i högstadiet, ges uppgifter att arbeta med på egen hand vid ordinarie lärares frånvaro.

Det är inte ovanligt att skolor beskriver att det, i de fall schemalagd undervisningstid uteblir, handlar om så lite tid att det inte påverkar den garanterade undervisningstiden. Kartläggningen visar att schemalagd undervisningstid kan utebli av olika anledningar, exempelvis vikariebrist, vid

vissa schemabrytande aktiviteter, vid oförutsedda händelser eller på grund av att lektioner inte startar i tid. Det är viktigt att komma ihåg att dessa tillfällen tillsammans och över tid kan leda till att elever går miste om mycket undervisningstid, vilket i sin tur påverkar elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen. Att inställda lektioner och annan utebliven undervisningstid dokumenteras och följs upp är ett sätt att säkerställa att eleverna ges den garanterade undervisningstiden.

Det bör betonas att det inte finns något uttryckligt krav i författningarna i fråga om uppföljning av den garanterade undervisningstiden i grundskolan.⁶⁵ I skollagen anges dock att elever ska få den garanterade undervisningstiden per ämne och stadium. Om ingen uppföljning görs finns det en risk att skolor inte får en korrekt bild av om den planerade undervisningstiden faktiskt genomförs i sådan utsträckning att eleverna får garanterad undervisningstid i alla ämnen.

Den garanterade undervisningstiden ska vara den som genomförs

En kommentar som återkommer i undersökningen är att den garanterade undervisningstiden ”säkerställs vid schemaläggningen”. Att schemaläggning av undervisningstiden görs på ett medvetet och noggrant sätt är en förutsättning för att eleverna ska ges den garanterade undervisningstiden. Den garanterade undervisningstiden är dock inte den tid som schemaläggs, utan den undervisningstid som eleverna faktiskt får. Att skolan har planerat ett visst antal timmar undervisning i ett ämne innebär inte nödvändigtvis att all planerad undervisningstid genomförs.

I resultaten finns en del motsägelser mellan huvudmäns och rektorers svar när det gäller uppföljning av undervisningstiden. Medan de flesta huvudmän svarar att de terminsvis följer upp om den faktiskt genomförda undervisningstiden når upp till minst den garanterade, svarar hälften av rektorerna att de under det senaste året inte har gjort en sådan uppföljning. En förklaring till denna motsägelser kan finnas i de kommentarer som en del huvudmän och rektorer har lämnat, i vilka det framgår att svaren i många fall avser kontroll av den planerade undervisningstiden, snarare än av den faktiskt genomförda. Både huvudmän och skolor förutsätter i dessa fall att den planerade undervisningstiden också blir av som planerat.

I arbetet med kartläggningen har Skolverket noterat att den garanterade undervisningstiden på många skolor tycks vara en lågt prioriterad fråga. Att en stor andel av de rektorer som svarar att de genomför uppföljning anger att huvudmannen inte efterfrågar denna, indikerar att det inte ses som prioriterat. Det framkommer också att elevers frånvaro återkommande sammanblandas med elevers garanterade undervisningstid. Elevers frånvaro påverkar förstås i vilken

---

⁶⁵ Jämför till exempel med 4 kap. 22 § gymnasieförordningen (2010:2039) som anger att huvudmannen ska kunna redovisa hur eleven har fått sin garanterade undervisningstid.

utsträckning eleven får undervisning, men ska inte sammanblandas med elevens rätt till att ges en viss mängd undervisningstid i varje ämne. Denna iakttagelse har framkommit även i tidigare studier om garanterad undervisningstid.

I kartläggningen framkommer också att det på en del skolor finns en uppfattning om att så länge elever får del av det centrala innehållet i ett ämne så har eleverna fått garanterad undervisningstid. Det ses exempelvis i att rektorer uppger att det är lärarens ansvar att innehållet i den uteblivna undervisningen kompenseras på nästkommande lektion. Även vid överlämningar i samband med skolbyten, ges ibland information om vilket innehåll eleven har läst, men inte om hur mycket undervisningstid eleven har fått i respektive ämne. Det riskerar att leda till att elever som byter skola, i synnerhet när det sker inom ett stadium, inte får sin garanterade undervisningstid i alla ämnen.

Undervisningstiden planeras ofta med små marginaler i relation till garanterad undervisningstid

Genom att planera undervisningstiden med marginaler, det vill säga schemalägga mer undervisningstid än den som ska vara garanterad i ett ämne, kan skolor skapa utrymme för schemabrytande aktiviteter eller annat som kan göra att planerad undervisningstid uteblir. Det är dock inte alla huvudmän och skolor som planerar med marginaler i relation till den garanterade undervisningstiden. I enkätundersökningen svarar fyra av tio rektorer att skolan inte planerar för mer undervisningstid än den garanterade. Även i Skolverkets insamling av planerad undervisningstid ser vi att skillnaderna mellan planerad och garanterad undervisningstid generellt är små.⁶⁶

För de skolor som inte schemalägger mer undervisningstid än den minsta garanterade, finns det mycket lite utrymme för bortfall av schemalagd undervisningstid. Med tanke på att många skolor har svårt att kompensera för utebliven undervisningstid i efterhand, innebär en planering av undervisningstiden med alltför små, eller inga, marginaler att elever riskerar att gå miste om den mängd undervisningstid som de har rätt till. I dessa fall är det särskilt viktigt att bortfall av undervisningstid undviks, dokumenteras och kompenseras.

Kartläggningen belyser frågan om vad som utgör undervisningstid

Tidigare rapporter om garanterad undervisningstid belyser att det kan saknas en samsyn på skolor (och mellan skolor) om vad som utgör undervisningstid i ett ämne och vilka aktiviteter som ska räknas som undervisningstid och därmed ingå i den garanterade undervisningstiden. Det handlar till exempel om huruvida lärlösa lektioner och vissa schemabrytande aktiviteter ska räknas in i undervisningstiden. Liknande iakttagelser framkommer också i vår kartläggning.

---

⁶⁶ Skolverket (2024).

Skolverket noterar att bestämmelser om undervisningstid och om vad som ska räknas som undervisning respektive utbildning ibland upplevs som oklart.

Skollagens lydelse av undervisningsbegreppet, att undervisningen ”leds av lärare”⁶⁷, lämnar ett visst tolkningsutrymme. För att ha ett systematiskt arbete med undervisningstid är det viktigt att huvudmän och rektorer för en dialog och skapar en samsyn om vad det i praktiken innebär på skolan eller inom huvudmannen. På grund av tolkningsutrymmet kan dock olika skolor eller huvudmän göra olika tolkningar. Om de tillfällen då elever arbetar med uppgifter på egen hand ingår i undervisningstiden på en skola, medan en annan skola räknar det som en inställd lektion, kan det få betydelse för såväl kvalitet som likvärdighet i undervisningen.

Svårt att fastställa om elever nationellt får den garanterade undervisningstiden

Samtidigt som majoriteten av rektorerna bedömer att elever får den garanterade undervisningstiden, visar resultaten att det i fyra av tio skolor under en tvåveckorsperiod har uteblivit schemalagd undervisningstid. Det faktum att det på många skolor inte följs upp i vilken utsträckning den undervisningstid som schemalagts faktiskt genomförs, i kombination med att många skolor inte planerar undervisningstiden med några marginaler, gör det är svårt att med säkerhet fastställa i vilken utsträckning elever i praktiken ges den garanterade undervisningstiden.

Utebliven schemalagd undervisningstid kan leda till att elever inte får den garanterade undervisningstiden. Det är dock viktigt att poängtera att utebliven undervisningstid inte alltid påverkar den garanterade undervisningstiden. När undervisningstiden planeras med goda marginaler i förhållande till den minsta garanterade, är risken mindre att elevernas rätt till garanterad undervisningstid äventyras vid exempelvis oförutsedda händelser eller inställda lektioner på grund lärarens frånvaro. Även i de fall där undervisningstiden har planerats med vad som anses vara goda marginaler, behöver det dock säkerställas att utökningen av undervisningstid är tillräcklig för att täcka all utebliven undervisningstid.

Att på ett tillförlitligt sätt mäta om eleverna får de undervisningstid de ska ha, begränsas också av att det i skollagen inte finns några närmare beskrivningar av vad undervisningstid är. I enkätundersökningen har Skolverket definierat begreppet utebliven schemalagd undervisningstid, men det finns ändå en risk att respondenternas bedömningar har grundats på egna tolkningar av vad det innebär att undervisningstid uteblir. Respondenternas svar på om undervisningstid har uteblivit eller inte beror således på vad som läggs i begreppet.

---

⁶⁷ 1 kap. 3 § skollagen (2010:800).

Risk att elever inte får likvärdiga möjligheter för lärande på grund av skillnader i undervisningstid

Den garanterade undervisningstiden syftar till att eleverna ska få möjlighet att nå målen för utbildningen och till att säkerställa en likvärdig utbildning.

Kartläggningen visar att det varierar hur skolor planerar, genomför och följer upp undervisningstiden. Det finns exempel på skolor som beskriver ett noggrant och genomtänkt arbete med att säkerställa elevers garanterade undervisningstid. Dessa skolor har exempelvis goda marginaler i sin schemaläggning, god vikarieförsörjning så att den planerade undervisningen kan genomföras och dokumenterar när undervisningstid i ett ämne av olika anledningar uteblir. Vi ser också exempel på skolor där man inte har ett lika medvetet arbete med undervisningstiden. I dessa fall planerar skolorna undervisningstiden utan, eller med små, marginaler, vilket riskerar att påverka förutsättningarna att ge eleverna den garanterade undervisningstiden i de fall schemalagd undervisningstid uteblir. I vissa fall kan det handla om att skolor, av resursmässiga skäl, inte har samma möjlighet att lägga ut mer undervisningstid än den garanterade. De olika förutsättningarna och arbetssätten kan därför leda till bristande likvärdighet och att elever på olika skolor ges olika förutsättningar för lärande.

Skolverket vill betona elevers rätt till garanterad undervisningstid. Enligt skollagen ska varje huvudman inom skolväsendet systematiskt och kontinuerligt planera och följa upp utbildningen, analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen.⁶⁸ Att få en viss mängd undervisningstid är en viktig förutsättning för elevers möjligheter att nå målen för utbildningen och för att komma så långt som möjligt i sin utveckling. Att huvudmän och skolor har ett löpande och medvetet arbete med att säkerställa att elever får sin garanterade undervisningstid är därför viktigt för utbildningens likvärdighet. Skolverket kommer att beakta resultaten av kartläggningen i sitt fortsatta arbete och se över behovet av att förstärka det stöd som Skolverket ger till huvudmän och rektorer kopplat till arbetet med undervisningstiden. Det kan innebära att stärka vikten av rektorers arbete med sin organisation i rektorsutbildningen och huvudmannens ansvar i skolchefsutbildningen, att utveckla stödmaterial till skolväsendet kopplat till systematiskt kvalitetsarbete samt att utforma ett webbstöd med rekommendationer och lärande exempel från skolor som har ett välfungerande arbete med uppföljning av undervisningstiden.

---

⁶⁸ 4 kap. 3 § skollagen (2010:800).

9. Referenser

Lagar

Grundskoleförordningen (1994:1194) (Upphävd).

Gymnasieförordningen (2010:2039)

Skolförordningen (2011:185).

Skollagen (2010:800).

Offentligt tryck

Prop. 1990/91:85. Växa med kunskaper - om gymnasieskolan och vuxenutbildningen.

Prop. 2009/10:165. Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet.

Prop. 2017/18:183. En gymnasieutbildning för alla.

Prop. 2021/22:11. Mer tid till lärande – extra studietid och utökad lovskola.

Prop. 2021/22:157. Tydligare krav på fristående förskolor, skolor och fritidshem med konfessionell inriktning.

SOU 2016:77. *En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning.*

SOU 2024:94. *Förstärkningsundervisning i skolan. En försöksverksamhet för fler behöriga elever.*

Utbildningsdepartementet. Dnr: U2023/03645 (delvis) och U2023/03700.

Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende anslag 4:4 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Rapporter

Skolinspektionen (2018). *Garanterad undervisningstid i gymnasieskolan.* Dnr: 400–2016:6992.

Skolinspektionen (2024). *Skolinspektionens årsrapport 2023. Iakttagelser och erfarenheter från året som gått.* Dnr: 2024:1192.

Skolverket (2013). *Att fånga undervisningstiden med målen i fokus. Garanterad undervisningstid i grundskolan ur ett huvudmanna- och skolperspektiv.* Rapport 384.

Skolverket (2015). *Undervisningstid och heltidsstudier i gymnasieskolan.* Rapport 422.

Skolverket (2023). *Redovisning av uppdrag om utökad undervisningstid i grundskolan och motsvarande skolformer.* Dnr: 2023–260.

Skolverket (2024). *Planerad undervisningstid i grundskolan. Läsåret 2023/24.*
Dnr: 2023:2057.

Webbplatser

Skolverket.se (2024). *Timplan för grundskolan.*

<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/timplan-for-grundskolan>. Hämtad 2025-01-14.

Bilaga 1. Metod

Denna studie är en kartläggning av den garanterade undervisningstiden i grundskolan. Kartläggningen har bland annat genomförts med hjälp av en enkätundersökning till rektorer. Datainsamlingen skedde mellan 26 september och 22 oktober 2024 och genomfördes som webbenkät. Två påminnelser skickades ut till rektorerna. Nedan beskriver vi enkätundersökningen närmare.

Enkätundersökning till rektorer

Population, urvalsdesign och urvalets storlek

Populationen som undersöks (målpopulationen) är skolenheter inom grundskolan. Enkäten skickades till rektorn som representant för skolenheten. Urvalsramen utgörs av Skolverkets skolenhetsregister. Urvalet av skolenheter är draget med urvalsdesignen stratifierat obundet slumpmässigt urval. Strata är baserat på typ av huvudman, offentlig eller enskild.

Urvalet drogs med proportionell allokering. Urvalsstorleken har beräknats utifrån följande utgångspunkter:

- en felmarginal på 5 procent för respektive skolform
- en konfidensgrad på 95 procent
- en förväntad svarsfrekvens på till 40 procent.

Utifrån dessa utgångspunkter blir den beräknade urvalsstorleken för offentliga huvudmän 731 skolenheter och för enskilda huvudmän 160 skolenheter. Efter genomgång av urvalet konstaterades att några skolenheter föll bort av olika anledningar, till exempel på grund av att skolenheterna avvecklats. Med anledning av detta kompletterades urvalet med ytterligare 21 skolenheter. Urvalet består av 748 skolenheter med offentliga huvudmän och 164 skolenheter med enskilda huvudmän.

Svarsfrekvens

Tabell 1 visar population, urval och svarsandelar totalt och inom respektive stratum.

Tabell 1. Viktad svarsfrekvens per stratum för enkäten.

Stratum	Population (skolenheter)	Urval	Identifierad övertäckning i urvalet	Svarsfrekvens (viktad)
Offentlig	3 860	748	16	60%
Enskild	845	164	5	57%
Totalt	4 705	912	21	60%

Bortfall och bortfallsjustering

Bortfallet delas in i objektbortfall och partiellt bortfall. Objektbortfall innebär att frågeblanketten inte är besvarad alls och partiellt bortfall innebär att vissa frågor i blanketten inte är besvarade. Om de urvalspersoner som utgör bortfall skiljer sig från de svarande med avseende på undersökningsvariablerna, kan systematiska fel i form av bortfallsskevhet uppstå.

För att justera skattningarna för systematiska fel som kan uppkomma på grund av objektbortfall används kalibrering. Vid kalibrering utnyttjas hjälpinformation, det vill säga för populationen eller urvalet sedan tidigare kända variabler. Den bakomliggande idén är att hjälpinformation som samvarierar med undersökningsvariabler och/eller svarsfrekvens har en god förmåga att reducera systematiska fel som uppkommer på grund av bortfall. Vi utgick från totalt tre möjliga hjälpvariabler, som efter analyser av samvariation med viktiga undersökningsvariabler och svarsfrekvens användes vid kalibreringen. Dessa redovisas i tabell 2 nedan.

Tabell 2. Hjälpvariabler som använts vid kalibrering.

Variabler	Indelning	Svarsfrekvens (viktad)
Stratum	Offentlig huvudman	60%
	Enskild huvudman	57%
Storlek	Kvartil 1	57%
	Kvartil 2	63%
	Kvartil 3	62%
	Kvartil 4	58%
Kommungruppsindelning	Landsbygdskommun	49%
	Landsbygdskommun med besöksnäring	63%
	Lågpendlingskommun nära större stad	52%
	Mindre stad/tätort	59%
	Pendlingskommun nära mindre tätort	63%
	Pendlingskommun nära storstad	61%
	Pendlingskommun nära större stad	61%
	Storstäder	59%
	Större stad	62%

Estimation

De vikter som tas fram med kalibrering justerar designvikterna när bortfall förekommer utifrån hjälpinformation och ges av

$$w_k = d_k * g_k$$

där w_k är kalibrerad vikt för objekt k , d_k är designvikten för objekt k och g_k är justeringen för objekt k utifrån hjälpinformation.⁶⁹

Partiellt bortfall

Ingen av frågorna i enkäten hade ett stort partiellt bortfall. För de allra flesta frågorna var det partiella bortfallet under 10 respondenter. För några frågor som handlar om anledningar till utebliven undervisningstid och hantering av ordinarie lärares frånvaro, var bortfallet högre, men sett till det totala antalet respondenter är det fortfarande litet. Bortfallet för dessa frågor beskrivs närmare i samband med att frågorna redovisas i rapporten.

Regressionsanalyser

För att undersöka sambandet mellan variabler har regressionsanalyser genomförts. En fördel med regressionsanalys är att den möjliggör en analys av sambandet mellan två variabler samtidigt som andra variabler som potentiellt samvarierar med både den beroende och den oberoende variabeln (kontrollvariabler) inkluderas för att isolera effekten av den oberoende variabeln.

Regression har använts i samband med Diagram 2, 8, 11 och 17, där syftet är att undersöka sambandet mellan en beroende variabel relaterad till garanterad undervisningstid och en oberoende variabel för olika stadier. Det är möjligt att andra variabler, såsom skolans storlek, huvudmannatyp och region, korrelerar med både garanterad undervisningstid och stadium. Dessa faktorer kan istället förklara skillnaderna, snarare än att skillnaderna beror på stadium. För att isolera och mäta sambandet mellan undervisningstid och stadium används följande ekvation:

$$y = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 X_2 + u,$$

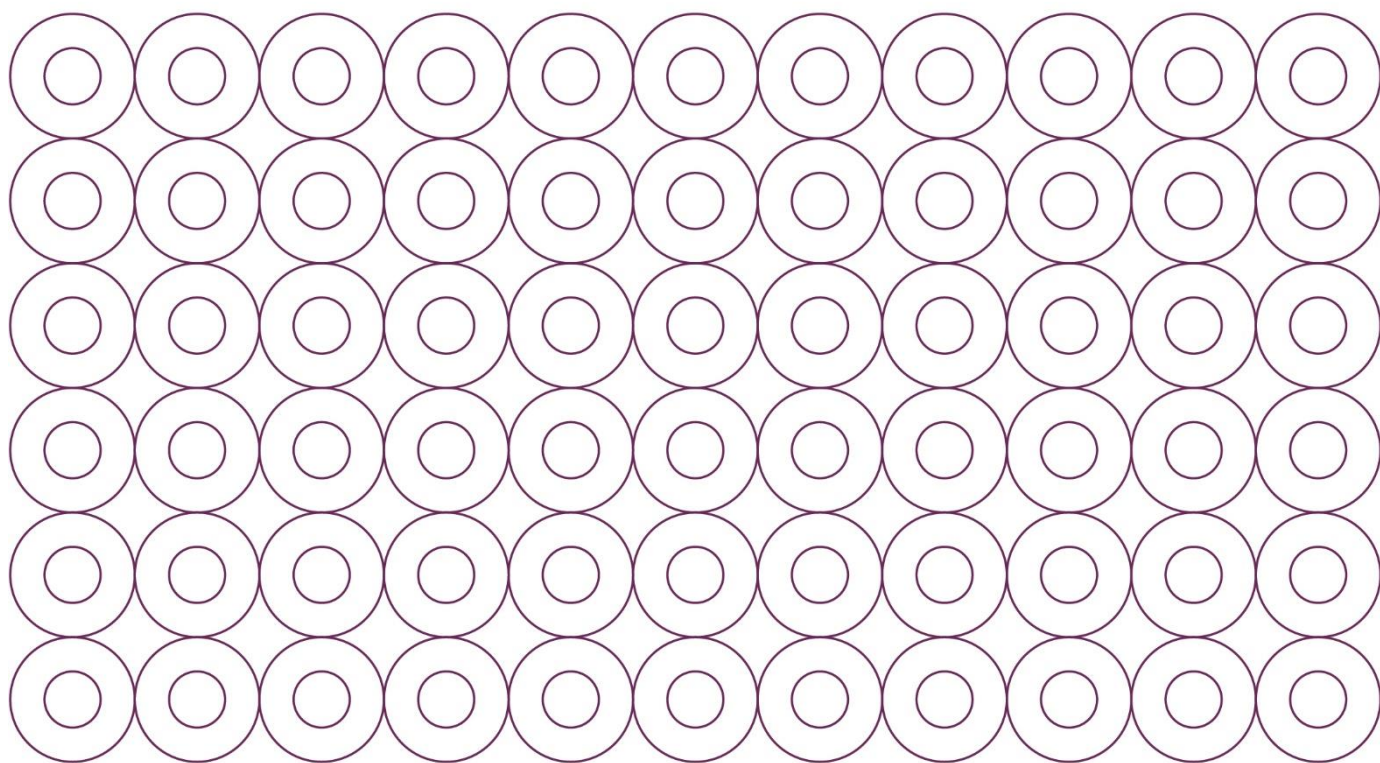
där y är den binära variabeln för garanterad undervisningstid, x_1 är en kategorisk eller binär variabel (beroende på diagram) för stadium, X_2 representerar kontrollvariabler för skolans storlek, huvudmannatyp och region (i enlighet med SKR:s indelning i nio kommungrupper) och u är en felterm. Ekvationen har estimerats med OLS1 och justerats med vikter som beskrivs i denna bilaga.

Regressionsresultaten redovisas inte i denna rapport, eftersom sambandets storlek inte är av primärt intresse och det fortfarande kan finnas andra icke-observerade variabler som inte ingår i regressionerna.

En regression genomfördes för varje variabel i diagram 2, 8, 11 och 17. Variabeln stadium var signifikant på minst 5 procents nivå i samtliga regressioner, även när kontrollvariablerna i X_2 inkluderades.

---

⁶⁹ För en utförlig beskrivning av kalibrering se Lundström och Särndal (2001): Estimation in the Presence of Nonresponse and Frame Imperfections. Statistics Sweden.

Skolverket

www.skolverket.se